Ўзбекистон - келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

10 ФЕВРАЛЬ, ПАЙШАНБА. № 29 (777). Сотувда эркин нархда. 1994 йил.

ЮРТИМИЗДА ХАЛҚ САЛОМАТЛИГИНИ МУҲОФАЗА ЭТИШ УМУМДАВЛАТ СИЁСАТИГА АЙЛАНДИ

Шу боис кейинги уч йил ичида саломатлик кўрсаткичлари анча яхшиланди

НАСЛ БАРКАМОЛЛИГИ — ДАВЛАТНИНГ БУЮКЛИГИ

УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРИ ШАВКАТ КАРИМОВ БИЛАН СУҲБАТ

Савол: Шавкат Иброҳимович, маълумки, иқтисодий ислоҳот жамият ҳаётининг ҳар бир соҳасига таъсир этмасдан қолмайди. Ўзбекистонда рўй бераётган иқтисодий ислоҳот халқ саломатлигига қандай таъсир кўрсатмоқда?

Жавоб: дарҳақиқат, бозор иқтисодиёти муносабатларига ўтиш даврида меҳнаткашларнинг ижтимоий муҳофазасига енгил-елпи қараб бўлмайди. Маълумки, ҳар қандай ислоҳот энг аввало халқ манфаати йўлида қилинади.

Мана, уч йилдирки, республикамизда иқтисодий ислоҳот амалга оширилмоқда. Айни чоғда, кўпгина МДҲ давлатларидагидан фарқли ўлароқ, бизда меҳнаткашларни ижтимоий муҳофазалаш борасида катта силжишлар рўй берди. Бозор муносабатларига ўтилаётган, иқтисодиётда кутилмаган муаммолар юзага келаётган мураккаб бир шароитда бунга қандай эришилди, деган савол туғилиши табиий. Бунинг асосий омили шуки, биз ижтимоий муҳофазани давлат аҳамиятига молик сиёсат даражасига кўтардик.

Мамлакатимизда янги жамият барпо этишнинг беш тамойилидан бири айнан ана шу — давлат кучли ижтимоий сиёсат юритиши зарурлиги масаласи бўлди. Бизда халқ саломатлигини муҳофаза этиш умумдавлат сиёсатига айланди. Шу сабабли ҳам кейинги уч йил мобайнида республикамизда саломатлик кўрсаткичлари хийла яхши бўлди. Ўртача умр кўриш 1991 йилда Россияда 69,6 ёшдан 66 ёшга тушган бўлса, республикамизда 69,3 ёшга тўғри келди. Ёки гўдаклар ўртасидаги ўлим ҳар минг ҳисобидан 1992 йилги 37,3 нафардан 1993 йилда 31,6 нафар, оналар ўлими эса 79 нафардан 41,6 нафар камайди.

Савол: бунга қандай эришилди?

Жавоб: Президентимизнинг шу соҳадаги фармонлари ва «Соғлом авлод учун» давлат дастурининг қабул қилиниши асосий омил бўлди, деб ўйлайман. Мазкур дастурнинг мақсади аниқ: келажак насл соғлом бўлмоғи учун бугунги болалар соғлом туғилиши керак. Дастуримизнинг асосий мағзини соғлом онадангина соғлом авлод пайдо бўлади, деган ақида ташкил этади.

Республикадаги фарзанд кўриши мумкин бўлган 5,1 миллион аёлни тиббий кўрикдан ўтказдик. Уларни уч тоифага ажратдик. Дастлабки тоифага соғлом аёллар киради, улардан соғлом фарзандлар дунёга келади, улар хоҳлаганча фарзанд кўриши мумкин. Иккинчи тоифа — касалликка чалинган аёллар. Улар даставвал саломатлигини тиклаши, сўнгра ҳомиладорлик даврини шифокор назорати остида ўтказиши керак. Учинчи тоифага кирувчи оғир, сурункали хасталикка чалинган аёлларга туғиш тавсия этилмайди. Улардан аксарият мажруҳ, ногирон гўдаклар дунёга келади. Бундай оналар ўз ҳаётини ҳам хавф остига қўяди. Соғлиқни сақлаш ходимлари иккинчи ва учинчи тоифага кирадиган аёлларнинг саломатлиги билан бевосита шуғулланмоқда.

Фаннинг шаҳодат беришича, аёл кишининг она бўлишга энг қулай палласи 20—35 ёшларга тўғри келади. Шу даврда аёлдан соғлом, зеҳнли, кўркам бола туғилади. Қолаверса, гўдакнинг соғлом ўсишида унинг она сутидан қанчалик баҳраманд бўлиши ҳам муҳимдир. Шу маънода 1993 йил «она сути йили» деб эълон қилингани бежиз эмас. Она сутининг ўрнини табиатда бошқа ҳеч нарса боса олмайди. Бу масаланинг тиббий жиҳати бўлса, унинг маънавий жиҳати ҳам бор. Кўкрак сути орқали болага меҳр-муҳаббат, эзгу хислатлар ўтади. Бундай фарзанд касалликларга чидамли, ота-онасига, умуман инсонга меҳрли бўлади. «Она сути билан кирмаган ақл тана сути билан кирмас», деган нақл бор. Шунинг учун ҳам халқимиз она ўғил болани 30 ой, қиз болани эса 24 ой эмизиши керак, дейди. Соғлом авлод дастурига шу фикрни ҳам сингдирганмиз.

Соғлом авлодни тарбиялаш учун соғлом турмуш тарзи зарур. Шуни эътиборга олиб, Ўзбекистонда жаҳонда ягона бўлган «Соғлом авлод учун» нишони таъсис этилди, шу номдаги халқаро жамғарма тузилди. Ёдингизда бўлса, Президентимизнинг дастлабки Фармонлари оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза қилиш ва мустаҳкамлашга қаратилган эди. Келажак наслимиз тақдирини ўйлаб, эҳтиёжманд оилалардаги ҳомиладор аёлларга текин озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб бериш қонунлаштирилди. Ҳомиладор аёлларни дори-дармон билан имтиёзли таъминлаш тўғрисида ҳам Президентимиз Фармон чиқарди.

Афсуски, бундай тадбирларга айрим жойларда етарли аҳамият берилмаяпти.

Шуни таъкидлаш керакки, давлатимиз баҳоли қудрат оилани мустаҳкамлаш чораларини кўрмоқда. Бироқ, айрим оилалар давлат олдидаги бурчини унутиб, жамият учун қандай фарзанд дунёга келтираётганини ва тарбиялаётганини ўйлаб кўрмаяпти. Бугун туғилаётган гўдаклар эртага давлатни бойбадавлат қилишга ҳисса қўшадими ёки майиб-мажруҳ ҳолда дунёга келиб, давлатга боқиманда бўладими — шу ҳақда мулоҳаза юритмаяпти.

Савол: мамлакатимиздаги демографик ҳолат ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

Жавоб: республика аҳолиси бошқа давлатлар билан таққослаганда бир маромда ўсиб боряпти. Бизда ҳар йили 700 минг бола туғилади. Табиий ўлим — 150 мингта. Демак, аҳоли ҳар йили ўртача 500 минг кишига кўпаймоқда. Яъни, халқимиз йил сайин яшариб, навқиронлашиб бормоқда. Ҳозир аҳолининг 48 фоизини 18 ёшгача бўлган йигит-қизлар ташкил этади. Давлатимиз келажагини ана шу навқирон авлод белгилайди.

Баъзи маълумотларга қараганда, 1993 йили Россияда одамларнинг табиий ўлими 12 фоиздан 15 фоизга кўпайибди. Демак, аҳоли 800 минг кишига камайган. Агар шошилинч чора кўрилмаса, бу жараён янада кучайиши ва буюк давлат учун нохуш оқибатлар вужудга келиши мумкин.

Республикамизда эса бошқача йўл тутилди. Ҳали эслатганимдек, бизда бозор муносабатларини жорий қилишдан олдин аҳолини ижтимоий ҳимоялашни кўзда тутадиган давлат сиёсати белгиланди. Бу Ўзбекистон танлаган йўл тўғри эканини кўрсатади, республикамиз келажакда буюк давлатга айланажагига ишончни мустаҳкамлайди.

А. НИЕЗИЙ,
ЎзА мухбири.

АФҒОНИСТОН ХУСУСИДА ҚЎШМА БАЁНОТ

Россия Федерацияси ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлари ўз мамлакатларининг Афғонистон ички ишларига аралашмасликдан иборат қатъий йўлини тасдиқлаб, у ерда давом этаётган қуролли кураш яна авж олгани муносабати билан чуқур ташвиш билдирадилар. Қуролли курашнинг авж олиши бу мамлакатда вазиятни изга солиш истиқболини орқага суриб юборади.

Россия Федерацияси ва Ўзбекистон Республикаси биродаркушлик урушини тўхтатиш тарафдори бўлиб, Афғонистондаги барча ҳарбий-сиёсий гуруҳларни куч ишлатишдан воз кечишга ва миллий жипслашиш ҳамда муроса мақсадларини кўзлаб, биргаликда сиёсий келишув йўлларини излашга даъват этадилар.

Томонлар Афғонистондаги можаро бу мамлакатдаги ички зиддиятларнинг оқибати бўлиб, минтақадаги хавфсизлик ва барқарорликка хавф солмоқда, деб ҳисоблайдилар, МДҲ жанубий чегаралари яқинида кескинлик кучайганидан жиддий ташвишланаётганликларини билдирадилар.

Россия ва Ўзбекистон ташқи ишлар вазирлари Афғонистон давлатининг яхлитлиги ва чегаралари даҳлсизлиги тарафдоридирлар. Улар мавжуд зиддиятларни бартараф этиш ва Афғонистоннинг бундан буёнги тараққиёт йўлини белгилаб олиш аввало афғонларнинг иши эканига аминдирлар. Томонлар бундан буён ҳам қатъий бетарафликка амал қилиб, Афғонистоннинг ички ишларига аралашмаслик қоидасига риоя этиш ниятидадирлар. Россия билан Ўзбекистон умумий халқаро саъй-ҳаракатлар доирасида, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, барча манфаатдор давлатлар билан биргаликда ҳаракат қилган ҳолда, ана шу мақсадларга эришишга иложи борича кўмаклашишга тайёрдирлар.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Президенти БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида Марказий Осиёда маҳаллий можароларни, шу жумладан афғон муаммосини бартараф этиш масалалари ва бу ишларни биргаликда амалга оширишга тайёр эканлигини айтиб, вақтида ташаббус бошлагани таъкидланди.

Томонлар минтақада ҳамфикрлик ва ўзаро ишончни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб, тинч, мустақил Афғонистон билан яхши қўшничилик муносабатларини ва ҳар томонлама ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантиришга тайёр эканликларини тасдиқлайдилар.

Россия Федерацияси ташқи ишлар вазири
А. КОЗИРЕВ.

Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири
С. САИДҚОСИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 8 февраль.

ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН МУЛОҚОТ

8 февраль куни Россия Федерацияси ташқи ишлар вазири Андрей Козиревнинг мамлакатимизга амалий ташрифи ниҳоясига етди.

Тошкент аэропортида Андрей Козирев билан Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири Саидмухтор Саидқосимов иштирокида сафар якунларига бағишланган матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Вазирлар журналистларнинг саволларига жавоб бериб, сафарнинг муваффақиятли ўтганини алоҳида қайд этдилар.

Андрей Козирев Ўзбекистон раҳбари Ислом Каримов билан учрашувига тўхталиб, мулоқот чоғида иқтисодий, маданий алоқалар ҳақида сўз борганини айтди.

А. Козирев ва С. Саидқосимов матбуот вакиллари билан учрашув сўнггида Афғонистон тўғрисидаги қўшма баёнотга имзо чекдилар.

Шу куни Россия Федерацияси ташқи ишлар вазири Алмати шаҳрига жўнаб кетди.

(ЎзА).

ЭЛЧИХОНАДА УЧРАШУВ

Ўзбекистон Республикасининг Россия Федерациясидаги элчихонасида мамлакатимиз Президентининг 21 январдаги «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонига бағишланган матбуот конференцияси ўтказилди.

Унда Россия ва хорижий мамлакатларнинг 40 дан ортиқ оммавий ахборот воситалари ҳамда нашрларининг вакиллари иштирок этди. Шунингдек, АҚШ, Беларусь, Тожикистон элчихоналари, Россия вазирликлари ва идораларининг раҳбарлари ҳозир бўлдилар.

Албатта, бу воқеага қизиқиш бежиз эмас. Россия ва чет эл ишбилармонлари, жамоатчилик, оммавий ахборот воситалари мамлакатимизда ислоҳотларнинг боришини синчковлик билан кузатиб турибдилар. Янги фармон республикадаги иқтисодий вазиятни тубдан ўзгартириши шубҳасиз. Айни пайтда у иқтисодиётнинг сиёсатдан устунлиги ҳақидаги ислоҳотнинг муҳим тамойили қатъият билан амалга оширилаётганидан далолат беради.

Ўзбекистоннинг Россиядаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Юсуф Абдуллаев йиғилганларга фармоннинг моҳияти ва унинг Ўзбекистон шароитидаги аҳамияти ҳақида гапириб берди. Шундан сўнг журналистлар Ўзбекистонда юргизилаётган сиёсат, иқтисодий ислоҳот дастури, тадбиркорлик борасида амалга оширилаётган ишлар, Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон ўртасида ягона бозорни вужудга келтириш, уч республика чегараларидаги божхоналарнинг тугатилиши, мулкни хусусийлаштириш, ижтимоий ҳимоя ҳақидаги кўпдан-кўп саволларига жавоблар олдилар.

Ў. РАЖАПОВ,
Ф. ПАРПИЕВ.
(ЎзА).

ИЖОДКОРЛАР УЙЛИ БЎЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёш ижодкорлар учун Тошкент шаҳрида ва вилоят марказларида уй-жой қуриш ҳақидаги фармонига биноан, Қарши шаҳрида 40 оилага мўлжалланган уй фойдаланишга топширилди. Унга 30 дан зиёд ёш ижодкор кўчиб ўтди.

А. ХУДОЙҚУЛОВ.

АНЪАНАВИЙ НАВОИЙХОНЛИК

Республикамизда буюк мутафаккир шоир Алишер Навоий таваллудига бағишланган тадбирлар бўлиб ўтмоқда. Буюк бобомиз номидаги республика давлат кутубхонасида шоирнинг ғазал ва рубоийлари янгради. Маданият ишлари вазирлиги бу санага бағишлаб конференция ташкил этди. Конференцияда таниқли шоир ва ёзувчилар, олимлар, маданият ва санъат намояндалари, маданий-маърифий муассасаларнинг раҳбарлари, хорижий мамлакатлар элчихоналарининг вакиллари иштирок этишди.

Сўзга чиққанлар ғазал мулкининг султони яшаган давр, унинг мислсиз бой ижоди бугунги кунда ҳам барчани ҳайратга солиб келаётганини таъкидлашди. Кўпгина театрларда буюк аждодимизга бағишланган драматик ва мусиқий асарлар саҳналаштирилган.

Буюк мутафаккир шоир ҳаёти ва ижодига бағишланган улкан китоб кўргазмаси ҳам ташкил этилди. Унда Алишер Навоий номидаги кутубхонада сақланаётган 2,5 мингдан ортиқ турли нодир китоблар, шоир асарларига чизилган расмлар намойиш этилмоқда. Улар орасида шоирнинг ўзбек, рус, қозоқ, украин ва бошқа тилларда, шунингдек, АҚШ, Туркия, Буюк Британия, Польша сингари мамлакатларда нашр этилган китоблари бор. Вашингтонда нашр этилган «Темурийлар даврида санъат ва адабиёт», Будапештда нашр этилган «Фарҳод ва Ширин» достони, Лондон ва Сиэтлда нашр этилган «Ўзбек шеърияти тўплами» сингари китоблар мухлисларда катта қизиқиш уйғотмоқда.

(ЎзА).

ЁҒОЧ КЕРАКМИ? ТЕРАК ЭКИНГ!

БУНДАН бир неча йил муқаддам шўрчиликлар Сурхон дарёси бўйида Америка теракларидан экиб, дарё ёқасида «яшил денгиз» барпо этишган эди. Яқинда Денов тумани фахрийлари ҳам шундай ибратли ишга қўл уришди.

Фахрийлар кенгаши ташаббуси билан ҳар бир киши уч тупдан мевали ва яна уч тупдан Америка терагини экадиган бўлдилар.

Ҳозир қурилиш ашёлари, хусусан тахта-ёғочга эҳтиёж катта. Сурхондарёда эса бекорчи ерлар сероб. Деҳқонларнинг фикрича, бу ерларга иморатбоп терак экилса, Россиясиз ҳам аҳолини тахта-ёғоч билан таъминлаш мумкин.

Ю. ҲАМИДОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Президент фармонлари қандай бажарилмоқда?

ҲИСОБИНИ БИЛМАГАН...

Чўпоннинг меҳнати оғир. У табиатнинг бор синовларини бошидан кечиради. Айни пайтда чўпонлар бозор муносабатларининг барча ташвишларини елкаларига олиб, самарали меҳнат қилмоқдалар. Бозор баҳоналарини кўтармайди, қийинчиликлар билан ҳисоблашмайди. Шунга қарамай, чўпонлар ҳали ўз касбларидан, турмушидан шикоят қилишгани йўқ.

Кейинги пайтларда республикамиз Президенти чўпон-чўлиқларнинг моддий фаровонлигини ошириш борасида бир қатор муҳим фармонлар қабул қилди. Бу яйлов эгаларининг меҳнатига кўрсатилган юксак рағбат бўлди. Айниқса, Президентимизнинг 1992 йил 12 октябрда қабул қилган «Хўжаликлар ихтиёрида қолдирилган пахта толаси, пилла, жун ва қоракўл тери сотилишини таъминловчи Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоят ассоциацияларини ташкил этиш тўғрисида»ги Фармони қоракўлчиликни янги поғонага кўтаришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Афсуски, кўпгина хўжаликлар раҳбарлари ўзларига берилган катта имтиёздан етарлича фойдаланмаяптилар. Натижада чўпоннинг йил—ўн икки ой қилган меҳнати арзон-гаров нарх билан баҳоланмоқда.

Учқудуқ туманидаги «Учқудуқ» фирмаси тумандаги олтита давлат хўжаликларидан 18 минг дона қоракўл терини белгиланган давлат нархидан паст баҳоларда, яъни икки минг сўмдан сотиб олиб, қўшни «Томди» фирмасига ҳар бирини 2.300 дан пуллаб, 4 миллион 110 минг сўм фойда олишга эришган. «Томди» фирмаси ўз навбатида ушбу хом ашёни Тошкент шаҳридаги «Колос» ширкатига ҳар бир донасини 3700 сўмдан пуллаб, 19 миллион сўм соф фойда олади.

Хўш, шунга нима бўпти, дерсиз? Чунки хўжаликлар ихтиёрида қолдирилган маҳсулотларни хўжаликларнинг ўзлари тасарруф қилишлари керак. Агар Учқудуқ туманидаги хўжаликлар раҳбарлари ишбилармон бўлганларида эди, маҳсулот сув-текинга сотилиб кетмаган бўларди. Бугунги бозор талаблари ҳаммани, шу жумладан, хўжалик раҳбарларини ҳам тадбиркор бўлишга даъват этмоқда.

Баҳодир АБДУРАҲМОНОВ,
Навоий вилояти давлат назорати бошқармаси бошлиғи.

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сузи" ва ЎзА мухбирлари хабар қиладилар

ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР * ЯНГИЛИКЛАР

ЎЗЛАРИ АККУМУЛЯТОР ЯСАШЯПТИ

БЕНЗИН қиммат, бунинг устига етишмайди. Нима қилиш керак?

АНДИЖОНДАГИ 2508-автоколонна жамоаси бу муаммони жўн ҳал этаяпти. Бир юз элликта автомобил Асакадаги таъмирлаш заводи кўмагида газ билан ишлайдиган қилиб қайта жиҳозланди. Тадбиркорлар аккумулятор тақчиллигини ҳам бартараф этишмоқда. Челябинскдан сотиб олинган ускуналар ёрдамида ўзлари аккумулятор йиғишяпти.

ҚИММАТ, АММО ХАРИДОРИ КЎП

«ЯНГИЙЎЛМЕБЕЛЬ» давлат ҳиссадорлик бирлашмасида бежирим мебеллар тайёрлайдиган цех очилди. Ошхонага мўлжалланган янги гарнитурларга ҳам давр талаби ҳисобга олиниб, ҳам шарқона услубда ишлов берилган. Шу боис бирлашма маҳсулоти бироз қимматроқ бўлса-да, жумҳуриятимизда ҳам, Ҳамдўстлик мамлакатларида ҳам талаб катта.

СУРАТДА: цех бошлиғи Искандар Нуриддинов билан ёғоч ўймакори Рамил Неъматуллин иш устида.

БУХОРОИ ШАРИФНИНГ ЁШИ АНИҚЛАНДИ

МАМЛАКАТИМИЗ тарихчи олимлари кўп йиллик изланишлардан сўнг Бухоро шаҳрига бундан 2500 йил илгари асос солинган деган хулосага келдилар.

ХЎШ, бу тарихий шаҳарнинг юбилейи қачон нишонланади? Мутахассислар юбилей тантаналарини 1997 йилнинг иккинчи ярмида ўтказган маъқул демоқдалар. Бу пайтгача кўпгина тарихий ёдгорликларни қайта таъмирлаш, шунингдек кўҳна меъморчилик обидаларининг емирилишига сабаб бўлаётган сизот сувларини қочириш чораларини кўриш лозим. Бу хайрли ишга ЮНЕСКО мутахассисларини ҳам жалб этиш мўлжалланмоқда.

КИМОШДИ САВДОСИНИ НАМАНГАН БОШЛАЙДИ

НАМАНГАНДА кимошди савдосига қўйиладиган иншоотларни ўрганувчи махсус комиссия ишга киришди.

САВДОГА йигирмага яқин амлок — уй-жой, меҳмонхона, ҳаммом, чойхона, қаҳвахона, ресторанлар қўйилиши кутилмоқда. Пули борлар эса қуриб битказилмаган саноат корхоналарини, чунончи Тошкент тажриба-механика заводининг вилоятдаги филиалини сотиб олишлари мумкин.

Кимошди савдоси мартнинг бошларида ўтказилади.

ҲАМ ЎҚИШ, ҲАМ ИЛМИЙ ИШ

ҚАРШИ давлат университетида талабаларга билим бериш билан бирга илмий изланишлар ҳам олиб борилади. Бу ердаги махсус компьютер маркази вилоятдаги анчагина ташкилот ва мактабларни оталиққа олган. Марказга қарашли иссиқхоналарда аспирант ва толиблар илмий иш олиб боришади.

СУРАТДА: техника фанлари доктори, профессор Ботир Хайриддинов кичик илмий ходим Қобил Раҳматов билан иссиқхонада тажриба ўтказишмоқда.

ҲИНДЧА ИНШО ЁЗИШДИ

ТОШКЕНТДАГИ Лаъл Баҳодир Шастри номли 24-мактаб ўқувчилари кўп йиллардан бери ҳинд тили, маданияти ва тарихини ўрганишади.

ЯҚИНДА мактаб ўқувчилари ўртасида Бобур ҳаёти, ижоди, унинг ҳинд-ўзбек маданий алоқалари ривожидаги ўрни мавзуида ҳинд тилида иншо ёзиш танлови ўтказилди. 11-синф ўқувчилари Дилноза Дўсматова билан Баҳодир Исломов танлов ғолиби бўлишди.

ТЎКИЛГАНДАН ТОМГАН ЁМОН

БУ ҲАҚДА ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДАГИ ЙИҒИЛИШДА ГАПИРИЛГАН ЭДИ

Ёнилғи-энергия қувватини иқтисод қилиш бўйича ҳукумат комиссиясининг яқинда бўлиб ўтган йиғилишида иқтисодиёт ривожининг асосий омили бўлган бензин, солярка ва бошқа ёнилғи ашёларини сарфлашда исрофгарчиликка йўл қўйилаётгани таассуф билан таъкидланди. Гарчи бу борада қатъий чоралар кўрилаётган, мутасадди ташкилотларнинг фаолияти шунга йўналтирилган бўлса-да, тежамкорлик бўйича самара кўзга ташланмаяпти. Бунинг сабаблари кўп. Республика Ички ишлар вазирлиги Давлат автомобиль назорати бошқармаси техник назорат бўлимининг бошлиғи, милиция подполковниги Равшанбек ДАМИНОВнинг мухбиримиз билан суҳбати ана шу ҳақда бўлди.

— Аввало, бошқарма томонидан автомобиль транспортидан фойдаланишда ёнилғи ашёларини тежаш борасида амалга оширилаётган тадбирларга тўхталсангиз.

— Очиғини айтиш керак: бу биргина бизнинг эмас, балки давлат, қолаверса, ҳамма ташкилот ва муассасалар олдида турган муҳим вазифадир. Кўпчиликнинг хабари бор: фақат ўтган йилнинг ўзида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси шу масала юзасидан қатор қарорлар қабул қилди. Уларда нефть маҳсулотларидан тежаб-тергаб фойдаланишга доир олдимизда турган муҳим ишлар кўрсатиб берилди. Ўз навбатида бошқармамиз ходимлари ҳам шу ҳужжатлар асосида жойларда бир нечта текширувлар ўтказдилар. Афсуски, натижалар қатор ташкилотлар фаолиятида ҳали ҳам сезиларли ўзгаришлар рўй бермаганлигини кўрсатди. Жумладан, «Ўзавтотранс» давлат акциoнерлик корпорациясининг раиси Ахметов, «Тошқурилиштранс» бирлашмасининг раҳбари Авенесов, «Ўзбекбирлашув» бошқаруви раиси Г. Волков ёнилғи маҳсулотларини оқилона сарф этиш ва тежаш борасида йўл қўйган камчиликлари учун жиддий огоҳлантирилганлигига қарамай, камчиликлар ҳали ҳам тўла бартараф этилгани йўқ.

«Ўзавтотранс» давлат акционерлик корпорациясининг 177 та хўжалигида бўлган назоратчиларимиз бир минг уч юз тўқсон уч автомобилнинг спидометри носозлигини, 727 та транспортдаги шундай қурилманинг мутлақо ишламаслигини, 666 тасининг муҳрланмаганлигини аниқладилар. Сирдарё вилоятининг Гулистон туманидаги 70-автокорхонада текширилган 27 та автомобилнинг бирортасида ҳам спидометр ишламади. Шу вилоятнинг 2535-автожамланмасидаги 72,2 фоиз, Янгиердаги 124-автокорхонада 51,7 фоиз, Андижон вилоятининг Қўрғонтепа туманидаги 36-автокорхонада эса 27,4 фоиз автомобилнинг спидометри носозлиги ёки муҳрланмаганлиги маълум бўлди.

— Шу йўл билан ёнилғи ва мойлаш материаллари ҳуфиёна тарзда талон-торож қилинмоқда демоқчисиз-да?

— Албатта. Тошкент шаҳридаги 145-автокорхонада, 2521-автожамланмада бажарилмаган ишларни қўшиб ёзиш ҳолларига ҳам дуч келдик. Бунинг эвазига катта ҳажмдаги ёнилғи маҳсулотлари ноқонуний равишда ҳисобдан чиқарилиб, ўзлаштириб юборилган.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш керакки, бундай ўзбошимча ҳайдовчиларга нисбатан ўз вақтида қатор автокорхоналарнинг раҳбарлари тегишли чора кўришмаяпти. Масалан, «Тошқурилиштранс» бирлашмасига қарашли 4-автокорхона ҳайдовчиси Ш. Отабоев ўзига бириктирилган автомобилнинг спидометридаги муҳрни атайлаб узиб олиб фойдаланганн учун раҳбарият томонидан бор-йўғи қаттиқ ҳайфсан олган, холос. Афсуски, жазолашнинг бундай оддий йўли бошқа транспорт корхоналарида ҳам мавжуд.

— Кейинги вақтда транспорт воситаларига қуйилаётган ёнилғи сифати кўпчилик ҳолларда давлат стандарти талабларига жавоб бермаётганлиги ҳақидаги эътирозларни эшитаяпмиз. Нега шундай бўлаяпти?

— Яшириб ўтирмайман: ҳақиқатан ҳам шундай аҳволнинг мавжудлиги кишини ташвишга солади. Сифати ёмон ёнилғи, аввало, двигателлардан фойдаланиш имкониятининг камайишига олиб келади, транспортга ёнилғи сарфи ортиб кетади. Бунинг яна бир зарарли оқибати бор: атроф-муҳитни тез ифлослантиради. «Ўзбекнефтназорат» ходимлари билан биргаликда ўтказган текширувларимизда «Тошқурилиштранс» бирлашмасининг 1, 2, 4, 9, 10-автокорхоналарида, «Ўзавтотранс» давлат акционерлик корпорациясининг 1, 3-автокорхоналарида автомобилларга тарқатилаётган А-72 ва А-76 бензинларнинг давлат стандарти талабларига мутлақо жавоб бермаслиги аниқланди.

Бизни яна бир масала ташвишга солади. Кейинги вақтда республикамиз ҳудудида кўплаб янги ёнилғи тарқатиш тармоқлари очилмоқда. Уларнинг барчасида ҳам нефть маҳсулотлари тежамли сарфланмоқда, деб бўлмайди. Кўплаб шахслар бундай тармоқларни хоҳлаган жойларида очиб, истаган пайтларида ёнилғи тарқатмоқдалар. Уларнинг кимлиги, нима учун шундай ишга киришгани етарли даражада текширилмаяпти.

— Ҳозир кўча-кўйда қўшимча ёнилғи идиши ўрнатилган транспорт воситаларига тез-тез дуч келаяпмиз. Айтинг-чи, бунга қонуний равишда рухсат берилганми?

— Транспорт воситаларини қайта жиҳозлаш кеча ёки бугун бошланган иш эмас. Унга хуруж 1990—1992 йилларда, айниқса, кучайди. Сабабини биласизми, айнан ўша йилларда автомошиналарни техник кўрикдан ўтказиш бошқармамиздан олиниб, автокорхоналар раҳбарларининг ихтиёрига ўтказилди. Бу билан назорат издан чиқди, ўзбошимчалик кучайди, стандарт талаблари бузилди. Ўзини оқламаган бу ишнинг хунук оқибатларини кўпчилик кеч тушунди. Бунга қўшимча баклар ўрнатилган ёки юкхонаси кенгайтирилган транспорт воситалари туфайли содир бўлаётган бахтсиз ҳодисалар сабаб бўлди. Аммо ҳар бир ишнинг ўзига хос афзаллиги ҳам бор. Йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олиш учун янгиликни ҳар томонлама такомиллаштириш, унинг халқ хўжалигига келтирадиган самарасини атрофлича ўрганиб чиқиш зарур эди. Биз шундай йўл тутдик. Ўтган йилнинг апрель ойида «Транспорт воситаларига ёнилғи идиши ўрнатиш, юкхонасининг баландлиги ҳисобига кенгайтириш, кириш жойларини белгилаш бўйича йўриқнома» ишлаб чиқдик. Унга мувофиқ, қўшимча бак ўрнатиш ва юкхонасини кенгайтириш ҳуқуқи ДАН идораларининг бошқарма ва бўлим бошлиқлари томонидан фақат минг километрдан олисга қатновчи давлатлараро юк автомобилларига берилди.

— Йўриқномада яна қандай шартлар кўзда тутилган?

— Энг аввало, автомобилларга фақат битта қўшимча ёнилғи идиши ўрнатишга рухсат берилади. Унинг ҳажми давлат стандарти талаблари бўйича олиниб, минг километр йўлга ҳисоб қилинади. Транспортнинг тўла вазни унинг ўқига нисбатан тақсимланиши, ташқи ўлчамлари корхонанинг техникавий талабларига тўғри келиши керак. Йўриқномада кўрсатилганидек, қўшимча ёнилғи идишлари ва уларни мустаҳкамлаш воситалари махсус ихтисослашган таъмирлаш корхоналарида тайёрланади. Улар 1,5—3 миллиметр қалинликдаги пўлат тунукадан иборат бўлади. Сиғимига қараб иккитадан учтагача кўндаланг тўлқинкесар тўсиқлар билан жиҳозланади. Пайванд чоклари ҳам давлат стандарти талаблари асосида бажарилади. Ёнилғи идиши ўрнатилаётганда тўқнашувлардан ҳимоя этилиши ҳам ҳисобга олинади. Бу ўз навбатида транспорт воситасининг техник талонига ҳам қайд этиб қўйилади.

Суҳбатдош:
Рустам АҲМАДАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СИРДАРЁ вилоятидаги 2513-сонли автоколоннанинг юздан зиёд машиналари табиий газда юрадиган бўлди. Ҳозир автопарк қошида устахона очилди. Малакали мутахассислар машиналарга таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатишаяпти.

СУРАТДА: газ карбюраторларини таъмирлаш устаси Ҳусан Жўрабеков.

Б. ТУРАЕВ тасвири. (ЎзА).

МАҲАЛЛАНИНГ МИНГ БИР ТАШВИШИ

Самарқандда Сўзангарон, Мирзо Пўлод, Қўшҳовуз, Гўри Амир, Абулайсий ва Хўжа Аҳрори Вали каби маҳаллалар номи ва шуҳрати барча мусулмон мамлакатларига ёйилиб кетган, десак муболаға бўлмайди.

Бу маҳаллаларда буюк алломаларимиз Абу Абдулло Рудакий, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий ва Мирзо Улуғбеклар яшаб, ўлмас асарлар ижод этганлар. Эндиликда маҳаллаларнинг шуҳратини қайтадан тиклаш давримизнинг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолди.

Шуни таъкидлаш зарурки, республика Вазирлар Маҳкамасининг яқинда маҳалла ҳақида чиқарган қарори айни муддао бўлди. Чунки бу ҳужжат яхши ният билан бошланган ишларимизни тезроқ амалга оширишимизда катта ёрдам беради.

Ҳазрат Хўжа Аҳрори Вали номи билан аталмиш бизнинг маҳалламиз Самарқанднинг энг хушҳаво қисмида жойлашган. Бугунги кунда маҳаллада 350 хўжалик мавжуд бўлиб, унинг фуқаролари деҳқончилик ва боғдорчилик соҳасидагина эмас, балки илму ирфон ва халқ хўжалигининг барча жабҳаларида ҳам меҳнат қилишади.

Тўғрисини айтсак, сўнгги 60-70 йил ичида маҳалла шуҳратини йўқотди, фуқаролар ўртасида ҳурмат ва эҳтиром пасайиб кетди. Айниқса, ёшлар қариялар панду насиҳатларига қулоқ солмай қўйдилар. Аҳиллик бузилди. Беодоблик, маданиятсизлик шамоли бизгача етиб келди. Оқибатда урф-одатларимиз, тарихий анъаналаримизни унутиб, номаълум урф-одатларни кўр-кўрона қабул этиб, ҳалолни ҳаромдан фарқ қила олмадик...

Бугун ўша бой берилган дақиқалар учун ҳам барчамиз масъулмиз. Маҳалламиз оқсоқоллари, фаоллари бундай юксак масъулиятни дилдан ҳис қилиб фаолият кўрсатишмоқда. Бугунги бозор иқтисодиёти шароитида гумбирлатиб тўй-маърака ўтказиш осон эмас. Биз шуни ҳисобга олиб, фуқаролар йиғинида тўйларни бир кунлик қилиб ўтказиш ҳақида қарор қабул қилдик. Тўйларимиз ҳозир ана шу тартибда ўтказилаяпти. Маҳаллада ҳатто бир кунда бир оилада қўша никоҳ тўйлари йўлга қўйилди. Масалан, Ҳ. Файзуллаев ва А. Жабборов оилаларида келин тўйлари ниҳоятда ихчам, чиройли ва ибратли ўтди. Тўйни ўтказиш гуруҳи аъзолари бу тажрибани аҳоли ўртасида кенг тарғиб қилишяпти.

Пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳи Вассалом ўз ҳадисларида одамларни бир-бировларига меҳр-оқибатли бўлишга чақирганлар. Бас шундай экан, ҳар ким ўзини мусулмон, деб билса қариндош-уруғ, ўртоқ ва дўстларига нисбатан меҳр-оқибатли бўлиши шартдир. Афсуски, сўнгги 70 йил давомида одамларнинг феъл-атвори ўзгарди, ўзлигимизни йўқотдик, дину диёнат ва имондан айрилдик. Маънавиятимизни эсдан чиқариб, бойлик орттириш пайига тушдик. Меҳр-оқибат, мурувват, иззат-эҳтиром орамиздан йўқолди. Ёшлар тарбияси эса иккинчи даражали иш бўлиб қолди.

Мустақиллик шарофати туфайли шукрки, эътиқод эркинлиги берилди. Ҳақиқий мусулмон бандаси ҳеч кимга ёмонликни раво кўрмайди. Халқимиз отангни ўлдирганга онангни бер, деб бежиз айтмаган. Қўлимиздан келса одамларга яхшилик қилмоғимиз даркор.

Маҳалламиз чойхонасида ҳафтада бир марта диний тарбиянинг аҳамияти, меҳр-оқибат ва юксак маънавиятимизга бағишланган суҳбатлар ўтказилаётир. Бу суҳбатларда мўйсафидларимиз яхшиликнинг шарофати ва ёмонликнинг оқибати ҳақида фикр-мулоҳазаларини баён қилишади. Улар суҳбат давомида жонли мисоллар айтиб, фуқароларни иноқликка, дўстликка ва мурувватли бўлишга чорлашади.

Фуқаролар ўртасида ўтказилган суҳбатлар яхши натижа бермоқда. Масалан, нафақахўр Д. Халимов уч ўғлининг суннат тўйини бир кунда ўтказди. Тўйдан анчагина маблағ тежалди...

Айни пайтда маҳаллалар зиммасига катта масъулият юкланган. Улар давлатимиз олиб бораётган сиёсатни тезроқ амалга ошишига кўмаклашиш, миллатимизни кўрки бўлган қадимий анъаналаримизни тиклаш ҳамда давом эттиришдан иборат. Бу йўлда бақамти ҳаракат қилиш барчамизнинг бурчимиздир.

Акбар УСМОНОВ,
Самарқанд тумани Хўжа Аҳрори Вали маҳалла қўмитасининг раиси, Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг аъзоси.

ЁРДАМЧИЛАР ТОПИЛМАЯПТИ

Бир вақтлар Зоминнинг Оқар қишлоғида яшовчи оиланинг ҳар бирида қудуқлар бўларди. 1974 йил Жиззах чўлларини ўзлаштириш бошланиб, «Оқар» давлат хўжалиги ташкил топди. Чўлга сув чиқарилиши натижасида қудуқ сувлари ичишга яроқсиз бўлиб қолди. Шундан буён сув тракторларда бошқа қишлоқлардан келтирилмоқда. Бу ерда транспорт қатнови ҳам ёмон аҳволда. Тўй, азага ёки бозор-ўчарга бориш учун кооператив таксичилар арзимаган масофага 5—10 минг сўмимизни қуртдай санаб олишади. Автобус бўлмагач, иложсизмиз. Ҳар икки муаммо юзасидан учрашмаган ташкилотимиз қолмади. Бироқ оқарликларнинг дардини тингловчилар кўп-у, амалий ёрдам берувчилар топилмаяпти.

Э. САМАНОВ, О. АҲМЕДОВ, Ў. АЛИҚУЛОВ, Н. ЖОНҚОЗОВ ва бошқалар (жами 17 имзо). Жиззах вилояти, Зомин тумани.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР

ПУЛ БЎЛСА ЧАНГАЛДА ШЎРВА

КИМОШДИ савдосида нималар сотилмайди дейсиз...

«НОВГОРОДСКИЕ ВЕДОМОСТИ» газетасининг биринчи саҳифасида механизациялашган кўчма колонна бошлиғи Владимир Варламовнинг каттагина сурати босилди. Бундай «шараф»га у кимошди савдосида ютиб чиқиб эришди.

Газетада суратини чиқариш ишқибозлари учун ўтказилган савдода бошлама нарх 10 минг сўм қилиб белгиланди. Газетадаги ўрин баҳоси 50 минг сўмга чиққач, Варламовдан бошқа талабгор қолмади. Ҳозирча бу миқдор вилоятда сурат учун рекорд натижа бўлиб турибди.

БИР АСР ДЎХТИР КЎРМАЙ...

УДМУРТИЯНИНГ Киква қишлоғида яшовчи Аграфина Вахрушева ўзининг бир асрлик ёшини нишонлаш тараддудини кўрмоқда.

УМРИНИНГ кўп қисмини далада оғир меҳнат билан ўтказган бу аёлнинг бирор марта ҳам дўхтирга иши тушмаган. Фақат ўн беш йил илгари кўзлари бироз хиралашиб қолгач, кўзойнак тақадиган бўлгани бундан мустасно. Юз йил яшаб қўйганига қарамай, Вахрушева жун йигиради, қизининг хўжалик ишларига кўмаклашади. Узоқ умр кўрганлигининг «сири»ни эса деҳқончасига жўнгина қилиб ифодалайди: «Аллоҳ қанча умр берса, шунча яшайсан».

ЖОНЛИ ОҲАНРАБО

ГЕРМАНИЯНИНГ Идар-Оберштайн шаҳрилик гимназиячи Паул Зилберберг мактабдошлари билан икки кунлик сафарга чиқди-ю, ноёб қобилияти борлиги аён бўлди.

ГУРУҲГА бу жойларни яхши биладиган тажрибали йўриқчи бошчилик қилаётган бўлса-да, улар икки марта йўлдан адашишди. Буни ҳамма йўриқчининг айби, деб тушунди. Бироқ асосий сирни Паулнинг ўзи сезиб қолди. У компасни қўлига олиши билан унинг мили бир ерда турмай, «безовта» бўлаётганини кўрди. Қайси компасни қўлига олмасин, ҳаммаси «айниб», тўғри йўлни кўрсата олмасди. Билишса, Паулнинг қўли теккан компас магнитсизланиб қолар экан.

ЭЛЛИК ОЛТИ ТИЛНИ БИЛАДИ

БРАЗИЛИЯЛИК Зиёд Фасахнинг шахсий варақасида шундай ёзилган: «54 тилда ўқийди, ёзади, равон гапиради».

БУНДАН икки йил бурун шундай эди. Ҳозир 40 ёшли Зиёд 56 тилни билади. Асли Ливия фуқароси бўлган бу йигит Гиннеснинг рекордлар китобидан мустаҳкам ўрин олган. У мактабда ўқиётган чоғидаёқ она тили бўлмиш арабчага инглиз ва француз тилларини қўшди. Қолган тилларни эса ақл бовар қилмас даражада тезлик билан мустақил ўрганди. Масалан, хитой тилини ўзлаштиришга киришган кундан бошлаб икки ой ўтмаёқ, Хитойнинг Байрутдаги ваколатхонасига келиб, хитойча бемалол гаплашган.

БЎРИНИНГ БАҲОСИ 500 ДОЛЛАР

ЛИТВА ўрмонларида бўрилар чунонам кўпайдики, хонадонлардаги уй ҳайвонларига қирон сола бошлашди.

ГАРЧИ улар одамларга ҳужум қилмаётган бўлсалар-да, ҳукумат овчиларни ёрдамга чақиришга мажбур бўлмоқда. Чунончи, Аникшяи тумани ўрмончилик қўмитаси битта бўрини отиб ўлдирган овчига 2000 лит (500 Америка доллари) мукофот белгилади.

СОВҒАГА УЧ ТОННА ИНЖИЛ

НИЖНИЙ НОВГОРОДЛИК 8-синф ўқувчиси Сергей Сусекин Ригага хат йўллаб, «муқаддас китоб» — Инжилдан бир-иккитасини юборишларини сўради.

ОРАДАН кўп вақт ўтмай, Сусекин номига ... уч тонналик контейнер келди. Маълум бўлишича, Ригадагилар мактаб ўқувчисининг хатини бутун бошли ташкилотдан деб тушунишибди. Мана энди почта ходимлари Сергейга юк келганлигини хабар қилиш билан бирга 300 минг сўм (!) хизмат ҳақи тўлашни талаб қилишяпти. Сергей эса ҳомий тополмай гаранг. Контейнерни қайтариб юборай деса, хизмат ҳақини уч баробар ошириб тўлаши керак бўларкан.

АХЛАТДАН... ЭЛЕКТР ҚУВВАТИ

2000 ЙИЛГА бориб Япония ахлатдан 2 миллион киловатт электр қуввати оладиган бўлади.

ЧИҚИНДИ-Ю ахлатлар мамлакатда исталганча топилади. Буни ҳисобга олган Ташқи савдо ва саноат миллий вазирлиги чиқиндини ёқиш электр станцияси (ЧЭС) қуриш дастурини тасдиқлади. Бу тадбир шарофати билан биринчидан, маҳаллий ҳукумат идоралари ахлату чиқиндини йўқотиш машаққатидан қутилади, иккинчидан, ишлаб чиқариш корхоналари ва фуқаролар қўшимча электр қуввати билан таъминланадилар.

ДОРУССАЛИМ ЯНА БЕШ ЮЗ ЁШГА УЛҒАЙДИ

МИСРДАГИ Тел-Амарнадан топилган «жадвал» Доруссалим эрамиздан аввалги XV асрда биринчи марта тилга олинганлигидан гувоҳлик берди.

ҲОЛБУКИ, мутахассислар 1996 йилда бу тарихий шаҳарнинг 3 минг йиллик ёшини нишонлаш кераклигини таъкидлаган эдилар. Чунки исроилликлар Шоҳ Довуд Доруссалимни қадимги жуҳутлар давлатининг пойтахтига айлантирган пайтдан бошлаб шаҳарга асос солинган, деб ҳисоблардилар. «Жадвал»нинг гувоҳлиги чин бўлса, Доруссалим 3500 ёшга тўлмоқда.

АНТИҚА МАЙМУН

АЙ лақабли маймун 12 хил рангни янглишмай фарқлай олар, пайпоғи билан қалпоғини ҳеч қачон алмаштириб юбормас эди.

БУ ЕРДА Япониянинг Киото шаҳридаги сут эмизувчиларнинг энг юқори туркуми Марказида сақланган маймун ҳақида гап бораяпти. У «дунёдаги энг зиёли шимпанзе» унвонига эга бўлганди. Аммо у яқинда марказ қоровулининг чўнтагидан калитини ўғирлаб, ўз бўлмаси эшигини очди, яна иккита орангутанни ҳам озод этди. Учовлон тоққа қараб қочдилар. Миршаблар улар изидан бориб, очликдан ҳолсизланган икки маймунни топдилар. Аммо Ай изсиз йўқолди.

БУХОРОДАН ҚЎШ ХАБАР

ДАШТДА КИЧИК ШАҲАР

БУХОРО вилоятидаги Қоровулбозор туманидаги нефтни қайта ишлаш заводи қурилишида қатнашаётган 16 оилага янги уйларнинг калити топширилди.

«Бухороирригациядавлатхўжаликқурилиш» трести бу жойларда икки қаватли замонавий бинолар барпо қиляпти. Дашт ўрнида кичкина шаҳарча пайдо бўлмоқда. Бу катта ишларнинг илк дебочасидир.

НАФАҚАТ ЎЗЛАРИГА

БУХОРО пахта тозалаш заводи маъмурияти ўз ишчиларидан ташқари шу ҳудудда яшаётган аҳолига ҳам кўпгина қулайликлар яратаётир. Корхона атрофида деҳқон бозори, нонвойхона, ошхона, чойхона ва сабзавот дўконлари ишга туширилди. Савдога чиқарилган кўпгина маҳсулотлар заводнинг ўз ёрдамчи хўжалигида етиштирилган. Шу боис улар бошқа дўконлардагига нисбатан анча арзон.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Дўстликнинг теран томирлари

УСТОЗЛАР ПАНОҲИДА

(ЁДНОМА)

Қорақалпоқ олими Нажим Дауқараевни ўзбек зиёлилари жуда ҳурмат қилишарди. Айниқса, Ойбек ва Ғафур Ғулом унинг номини энг йирик қорақалпоқ олими сифатида тез-тез тилга олиб туришларига гувоҳ бўлганман. Нажим оға вафот қилганидан сўнг мен узоқ вақтлар мобайнида Тошкентда яшаб, адабий давраларга қатнашиб юрдим. Ўша даврда ёзувчи Ойбек хаста эди.

У ҳар бир сўзни қийналиб талаффуз қиларди. Бир гал кўришиб-омонлашиб бўлгач, менга қараб: «Нажим...,» деди-да, нарёғини гапиролмади. Янгамиз Зарифа опа «Гапиришга уринтирманг», деган дай ишора қилди. Ойбек домла беморлигига қарамай, диссертациямда қатнашиб, ишимга ижобий баҳо берганди.

Ғафур Ғулом билан танишувим ҳам Нажим оға туфайли бўлди. 1953 йил охири Ўзбекистон Фанлар академияси аспирантура бўлими мудири А. С. Содиқовга учрашиб, илмий ишимга раҳбар зарурлигини айтдим. Содиқов Ғафур Ғуломга қўнғироқ қилди. «Сизга Нажим Дауқараевнинг аспиранти учрашади, илтимосини қабул қилишингизни сўрайман» деди. Розилик олган бўлса керак, Содиқов менга шоир уйи қаердалигини айтиб, тезда етиб боришимни тайинлади. Ярим соат ўтиб-ўтмаёқ, мен Бешёғочдаги (Арпапоя, 1) хонадонга етиб бордим. Нажим оға аввалдан ёзиб берган хат ёнимда эди.

Улуғ шоир билан илк учрашувимиз шундай кечди. У киши биринчи қаватдаги хонада чой ичиб ўтирган экан. Ғафур Ғулом авваллари Нукусга борганда, уни узоқ-узоқдан бир неча марта кўрганман...

У эса эски танишларидай кўришиб, дастурхонга таклиф қилди, нукусликларнинг ҳол-аҳволини сўрай кетди.

Чой ичиб бўлгач, ҳовлидан ўтиб ижодхонасига кирдик. Нажим оғанинг мактубини топширдим. Сўзимиз олишиб, қўлимдаги тайёр илмий ишимни ҳам узатдим. Гаплашиб ўтириб, Ғафур Ғулом: «Нажим ҳақида бўлмағур, ифлос гапларни ёзган анави (А. С. Савицкий)нинг соқолини юламан!» деди-да, ғазабига чидаёлмай ўрнидан туриб кетди. Сўнг ўзини босиб:

— Қаерда тунаяпсан?— деб сўради.

— Таниш талабалар бор, шуларнинг уйида бўлаяпман.

— Бўлмаса, гап бундоқ, Тошкентда ҳали уч-тўрт ой яшашингга тўғри келади. Каравот қўйиб беришади, шу ерда бўлаверасан.

Шундан сўнг Муҳаррама янгани чақирди-да:

— Сирожга каравот қўйиб беринглар, шу ерда яшайди, Нажимнинг шогирди экан, — деди.

...1948—50 йилларда фан ривожини тезлаштиришни мақсад қилган Нажим Дауқараев Москва аспирантурасига ёшларни юбориш ишларига бошқош бўлди. Тарих, тил ва адабиёт бўйича бир гуруҳ ёшлар ўқишга отландик. Ўшанда Марат Нурмуҳамедов икковимиз кириш имтиҳонларини Тошкентда топширгандик. Сентябрь ойида Нажим оға Тошкентга келиб бизларни Ҳ. Абдуллаев қабулига бошлаб кирган ва Москвадаги шарқшунослик институтининг аспирантурасига киришимизга ёрдам берганди. Академия президенти олдида Нажим оғанинг нақадар ҳурматли, сўзи эътиборли эканини шунда пайқаганмиз. Рус тили ва адабиёти факультетини тамомлаган Марат Нурмуҳамедов қорақалпоқ ва рус адабий алоқалари масалалари бўйича, мен қорақалпоқ адабиётининг тадқиқоти бўйича иш олиб боришга келишдик. Илмий ишимга раҳбарликни Нажим оға ўз бўйнига олиб, мен унинг биринчи аспиранти бўлдим.

Нажим оғанинг кўпдан кутиб юрган армони 1951 йилда амалга ошди. У докторлик диссертациясини ёқлади. Лекин Нукусга қайтгач боши узра қора булутлар айлана бошлади.

Унга қарши бўлган одамларнинг хатти-ҳаракатлари авжга минди. Олимнинг 1950 йилда босилган «Бердақ шоир» номли монографиясига қарши рус тилида раддия босилиб чиқди (муаллифи Ефимов). Бора-бора матбуотда узлуксиз танқидий мақолалар чоп этилиб, тоқат қилиб бўлмас даражага етди. Маълумки, халқнинг чин фарзандлари халққа шараф келтирадилар. Мақолалар муаллифлари ана шундай чин диёнатли халқ фарзандини нишонга олиб, туҳмат ёғдиришга, буржуа кайфиятидаги миллатчи деб айблашга ўтди. 1952 йилда «Советская Каракалпакия» газетасида чоп этилган мақолада (№ 216) қуйидаги фикрлар ўрин олган эди: «Бердақ шоир» монографиясида унинг (Бердақнинг) панисломчи, буржуа-миллатчилик руҳидаги асарларининг йўналиши ҳақида ҳеч нарса айтилмайди, «Қайта туғилган халқ» альманахида Дауқараев қайта ишлаган, халққа зарарли «Алпомиш»нинг таржимаси босилди... Ўзининг зарарли буржуа-миллатчилик ғояларини ҳимоя қилиш орқали у партияга қарши фаолият юритди, совет адабиётшунослиги фанига тузатиб бўлмайдиган даражада зиён етказди».

Хуллас, Савицкий, Бектемиров, Ефимов, Соничев, Ҳакимов, Наренав ва ҳоказоларнинг мақолалари бир ёқлама ва асоссиз эди.

1954 йилнинг сентябрь ойида Нукусда қорақалпоқ тили ва адабиёти масалаларига бағишланган илмий-назарий конференция чақирилди, унда Н. Баскаков, К. Юдахин, Ғафур Ғулом, Ш. Абдураҳмонов, В. Решетовлар қатнашди. Нутқларда Нажим Дауқараев меҳнатлари ҳам эътибордан четда қолмади. Шу куни меҳмонларни уйга чақирган эдим. Дастурхон устида Нажим оғани энг кўп ёдга олган Н. Баскаков билан Ғафур Ғулом бўлди.

— Илмий ишингга раҳбар сифатида Нажимнинг номи тураверсин, — деди Ғафур оға. — Мен эса қўлимдан келган ёрдамимни аямайман.

Шундай қилиб, Нажим оғанинг хотираси туфайли, Ғафур Ғулом менинг номзодлик диссертациямга биринчи расмий оппонент бўлди, кейинчалик эса, докторлик ишимга ҳам раҳбар сифатида фаол аралашди.

Сражатдин АХМЕТОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

● *Абдулла Қодирий туғилган кунининг 100 йиллиги олдидан*

Умарали НОРМАТОВ

«ЎТГАН КУНЛАР» ҲАЙРАТИ

Ўзбек адабиёти минг йиллар давомида асосан шарқ халқлари адабиёти, маданияти, анъаналари доирасида ривожланди. XIX аср адоғи, XX аср бошларида у янги бир маънавий оламга, Европа адабиёти тажрибаларига юз тута бошлади. Бу ҳодиса эса, афсуски, узоқ йиллар давомида «Россияга қўшилишнинг прогрессив аҳамияти» сифатида баҳоланиб келинди. Ҳолбуки, бу хил ҳодиса фақат чор Россияси томонидан забт этилган Туркистон халқлари ҳаётида эмас, деярли барча Шарқ мамлакатларида, жумладан Ғарб мустамлакачилари қўли етмаган юртларда ҳам содир бўлди. Чунки жаҳоннинг бирор ҳудудида маънавий, маданий ҳаётда, адабий тафаккурда пайдо бўлган янгиликларнинг ўзга ҳудудларга кўчиб ўтиши табиий ҳолдир.

Асримиз бошларида халқимиз тарихида янги давр бошланди, ўлкада миллий уйғониш, ўзликни англаш жараёни кучайди, тараққийпарвар сиймолар ҳар бир соҳада янгиланишга чуқур эҳтиёж сездилар ва бу йўлда фаол саъй-ҳаракат қилдилар. Чунончи, Абдулла Қодирий «Ўтган кунлар» романига ёзган сўз бошисида: «Модомики, биз янги даврга оёқ қўйдик, бас, биз ҳар йўсинда ҳам шу янги даврнинг янгиликлари кетидан эргашамиз ва шунга ўхшаш достончилик, рўмончилик ва ҳикоячиликларда ҳам янгаришга, халқимизни шу замоннинг «Тоҳир—Зуҳра»лари, «Чор дарвеш»лари, «Фарҳод—Ширин» ва «Баҳромгўр»лари билан таништиришга ўзимизда мажбурият ҳис этамиз»,— деб ёзганида барча сафдош-маслакдошларининг ўша кезлардаги кайфиятини ифодалаган эди.

Биз шу пайтгача Қодирийнинг: «Модомики, биз янги даврга оёқ қўйдик», деган сўзларини тор маънода — октябрь инқилобини олқишлаш, октябрь йўлидан боришга даъват деб, изоҳлаб келдик. Аслида улуғ адиб «янги давр» деганда кенг маънода халқ маънавиятидаги уйғониш, янгиланиш жараёнини назарда тутган эди.

Маълумки, халқ маънавиятидаги, бадиий тафаккурдаги янгиланиш ғоят мураккаб, зиддиятли, баъзан узоқ давом этадиган машаққатли жараёндир. Масалан, рус адабиётида «Бечора Лиза» каби янги йўналишдаги ибтидоийроқ асарлардан то «Евгений Онегин», «Ўлик жонлар»дек баркамол реалистик романлар пайдо бўлгунга қадар 30—40 йил керак бўлди. Турк адабиётида «танзимат» деб аталган ислоҳотчилик ҳаракатидан 40—50 йил ўтгач, «Чолиқуши» сингари етук асарлар яратилди. Ўзбек адабиётида эса бу жараён хийла тез кўчди. Биринчи драма, ҳикоя, роман ёзилиб янгича шеърий шакллар юзага келди. «Ўтган кунлар» романи, «Ёрқиной», «Абул Файзхон», «Паранжи сирлари» драмалари, «Уйғониш», «Булоқлар» шеърий тўпламлари каби тўлақонли асарларнинг пайдо бўлгунича бор-йўғи 5—10 йил кифоя қилди.

Кейинги пайтларга қадар «Ўтган кунлар»нинг яратилган муддати романнинг китоб ҳолида чиққан 1925—26 йиллар деб белгиланиб келинар эди. Лекин адиб 1919 йили «Ўтган кунлар» романини ёзишга киришганини айтади. У «Ўтган кунлар»нинг 1925 йили чиққан биринчи бўлими нашрига «Узр» сарлавҳаси остида берилган иловада роман беш йиллаб босила олмай ётганидан зорланади. Демак, роман 1920 йилдаёқ ёзиб тамомланган. Ёзувчининг «Бахтсиз куёв», «Жувонбоз», «Улоқда» каби илк драма, ҳикоялари 1915 йилда битилганини, «Улоқда» ўзбек адабиётида ўша пайтга қадар яратилган нисбатан пишиқ, реалистик асар эканини назарда тутадиган бўлсак, орадан 4—5 йил ўтиб, «Ўтган кунлар»дек кенг қамровли, ҳар жиҳатдан баркамол асарнинг ёзилиши жаҳон адабиёти тарихида кам учрайдиган ноёб ҳодисадир.

Салкам етмиш йил давомида «Ўтган кунлар» теварагида қизғин баҳс-мунозаралар борди, у ҳақда асоссиз танқид, ўринсиз даъволар билан баробар кўп илиқ гаплар ҳам айтилди, асарни хилма-хил жиҳатдан текширишга уринишлар бўлди. Бироқ бу романнинг ўзбек адабиёти, қолаверса, маънавий тараққиётимиздаги ҳақиқий ўрни, янгилиги, кашфиёти ҳали тўла-тўкис аниқланган, атрофлича илмий тадқиқ этилган ва баҳоланган эмас.

Гоҳо биринчи ўзбек реалистик драма, ҳикоя, қисса, романнинг асосчиси ким, бу жанрларни ким бошлаб берган, деган масала теварагида беҳуда тортишувлар ҳам бўлиб турибди. Адабиётда бирор янги адабий шаклга илк бор ким қўл ургани эмас, балки шу шакл-жанрнинг чинакам баркамол намуналарини ким яратганлиги муҳимроқдир. Чунончи, Навоийгача ҳам яхши ғазаллар, достонлар битилган, аммо Навоий туркий-ўзбек адабиётида бу соҳада энг юксак чўққига, «ғазал мулкининг султони» даражасига кўтарилди. Ҳақли равишда ўзбек адабиётининг асосчиси номига мушарраф бўлди. Худди шунингдек, Қодирий ҳам янги ўзбек адабиётида асримизнинг 10-йилларида бошланган илк реалистик тажрибаларни янги босқичга олиб чиқди. Унинг «Ўтган кунлар»и орқали узоқ йиллар адабиётнинг «қора» шакли деб камситилган наср Навоий, Бобур, Фузулий, Машраб шеърияти каби фусункор санъат даражасига кўтарилди. Бинобарин, Қодирий ўзбек реалистик прозасининг асосчиси, романчилигимизнинг отаси, деган фахрли номга ҳар жиҳатдан муносибдир.

Қодирийнинг жиддий кашфиёти шундаки, у «Ўтган кунлар» орқали янги давр адабиётининг бир неча ғоявий-бадиий вазифаларини моҳирона ҳал этиб берди.

Ўтмишда яратилган талай асарлардаги, жумладан «Бобурнома»даги реалистик хусусиятларни асло камситмаган ҳолда «Ўтган кунлар»да ўзбек халқининг қандайлиги ўзига шундайлигича кўрсатилган: ўзбекнинг урф-одатлари — оила қуриш, уй-рўзғор тутиш, меҳмон кутиш, эр-хотин, ота-бола муносабатлари, тўю аза, ҳар хил машваратлар, қувончли, завқли дамлар, фожеий воқеалар, ўта шахсий-хусусий саргузашт-кечинмалар, ҳаёт-мамот аҳамиятига молик улкан ижтимоий-тарихий ҳодисалар, ўрда ҳаётидан тортиб оддий мискин кимсаларнинг, хилма-хил табақага мансуб кишиларнинг турмуш тарзи, ташвиш-қувончлари — барча-барчаси унда мужассам.

«Ўтган кунлар» романи билан ўзбек адабиёти образлар, хусусиятлар силсиласида янги давр бошланди. Қодирий ҳаётдан олинган Отабек, Юсуфбек ҳожи, Кумуш, Ўзбек ойим, Офтоб ойим, Зайнаб каби оддий одамларни Фарҳод, Ширин, Меҳинбону, Тоҳир, Зуҳра, Баҳром сингари анъанавий афсонавий қаҳрамонлар қаторида тура оладиган ёрқин образлар даражасига кўтарди.

«Ўтган кунлар»да реализмнинг энг муҳим омили — тарихийлик принципи, адабиётнинг ҳаётга яқинлашуви муваффақият билан ҳал этилди. Биламизки, ҳаётга яқинлашув, ҳаётни айнан ўзидай тасвир этишга уриниш маиший икир-чикирлар орасида ўралашиб қолишга, зерикарли тафсилотбозликка, натурализмга олиб келиши ҳам мумкин. Адабиёт тарихида бунга мисоллар кўп. Қодирий реализм йўлидаги шу хатарни четлаб ўтолди. У турмушдаги ҳаққоний манзараларни поэзия, санъат мулкига ҳаёт ҳақиқатини чинакамига бадиий ҳақиқатга айлантира олди. Қаранг, асар қаҳрамонлари Отабек билан Кумушнинг оддий севги-саргузаштлари — уларнинг илк учрашув, дийдорлашув, висол, ҳижрон ва яна висол дамлари ифодаси, тўй, қизлар базми, қудаларни кутиб олиш лавҳалари тасвири — барчаси нақадар ранг-баранг бўёқлар, хилма-хил оҳанг-садолар, нафис туйғулар билан йўғрилган!

«Ўтган кунлар»нинг яна бир хусусияти шундаки, унда ёзувчи ижодий фантазиясининг маҳсули бўлган воқеалар, тўқима образлар аниқ тарихий ҳодисалар, тарихий шахслар билан моҳирона уйғунлаштириб юборилган. Тарихда айнан бўлиб ўтган воқеалар билан муаллиф фантазияси саналмиш саргузаштлар, тарихий сиймолар билан Отабек, Кумуш, Қутидор каби тўқима қаҳрамонлар орасидаги тафовут сезилмас бир ҳолдадир. Бу жиҳатдан «Ўтган кунлар», шунингдек «Меҳробдан чаён» асари жаҳон адабиётининг нодир намуналари билан бир қаторда туради. Роман етакчи қаҳрамонлари Отабек, Юсуфбек ҳожи, Кумуш тақдирнинг ўтган аср ўрталарида ўлкада — Тошкент ва Қўқонда юз берган муҳим тарихий воқеалар (Қўқон хонлиги билан Тошкент беклиги орасидаги зиддият, тўқнашувлар, Тошкентдаги исён, қипчоқ қирғини ва ҳоказо), Худоёрхон, Мусулмонқул, Нормуҳаммад қушбеги, Қаноатшоҳ каби тарихий сиймолар билан алоқадорликда кўрсатилиши, бир томондан, асарнинг маърифий қимматини оширса, иккинчи томондан, ундаги тарихийлик, бинобарин, ҳаққоний хусусиятларни янада чуқурлаштирган. «Ўтган кунлар»дан бошланган бу ноёб тажриба кейинчалик ёзувчининг «Меҳробдан чаён» романида, шунингдек, Чўлпоннинг «Кеча ва кундуз», Ойбекнинг «Қутлуғ қон» асарларида, яна ўнлаб йирик эпик полотноларда давом эттирилди.

Ёзувчи асарда қаламга олинган даврни инқилобчиларга хос тарзда «тарихимизнинг энг кирлик, қора кунлари» деб атайди. Ўша, «кирлик, қора кунлар» даҳшатини шафқатсизлик билан кўрсатади, бироқ ўша қора кунларнинг турли жиҳатларини ҳам асло назардан четда қолдирмайди, эл-юрт ғамида юрган нурли сиймолар образини ҳам яратади. Ёзувчи таъбирича, ромaндаги давр — «мусулмонобод» замон: хон мусулмон, бек мусулмон, халқ мусулмон, бинобарин асардаги ҳамма қаҳрамон мусулмон, юриш-туриш ҳам мусулмонча, ҳукмлар ҳам шариатча. Аммо ҳар қадамда бу тантаналик таъбирни бузиб қўядиган ишлар ҳам бўлиб туради. Адиб жадид адабиётида бўлгани каби эски қолоқ одатларни кескин танқид остига олади, айни пайтда эски одатларнинг мақбул жиҳатларини, жозибасини моҳирона тараннум этади... Демак, ҳамма ҳолларда адиб ҳақиқатга содиқ қолади. Шунга кўра, «Ўтган кунлар»ни тўғридан-тўғри бирор адабий-мафкуравий йўналиш — ё жадид адабиёти, ё совет адабиёти, ё диний адабиёт намунаси деб бўлмайди, «Ўтган кунлар» биринчи галда холис-объектив романнинг, чин маънодаги етук реализмнинг биздаги мислсиз намунасидир.

Ниҳоят, «Ўтган кунлар» тил жиҳатидан ҳам ноёб ҳодиса. Ойбек шундай ёзган эди: «Ўтган кунлар» романида ёзувчи тил устида катта маҳорат кўрсатади. Романнинг тили ҳақиқатан бой, бўёқли, содда, ифода кучи зўр, оммага англашиларли бир тилдир. Ўзбек адабий тилининг шаклланишида бу асарнинг ўрни, шубҳасиз, ғоят каттадир... Ўзбек бадиий прозаси «Ўтган кунлар» романида шакллана бошлади. Бу эски поэтик воситалар системаси, эски китобларнинг «алқисса» услуби тузилишларини бузган, турмушга яқин, уни ҳаётий жиҳатдан аниқ кўрсатувчи бир прозадир. Эски прозанинг дабдабали, тамтароқли, сунъий, қуруқ услуби ўрнига бадиий содда, аниқ проза томонга қараб ўсишини кўрамиз».

Қисқаси, бу роман тил, ифода тарзи жиҳатидан эски проза билан янги реалистик проза, қолаверса, бутун бошли мумтоз адабиётимиз билан янги ўзбек адабиёти орасидаги олтин кўприк вазифасини ўтади, янги услубий йўналишларнинг қарор топиши, ривожи учун кенг йўл очиб берди.

ЙЎЛИНГИЗ БЕХАТАР БЎЛСИН

Ўтган йили Ўзбекистонда йўл-транспорт ҳодисалари туфайли икки мингдан ортиқ киши ҳалок бўлди, деярли 14 минг киши шикастланди. Йўллардаги бахтсиз ҳодисалар ҳар йили катта иқтисодий зарар етказмоқда. 9 февраль куни йўл ҳаракати хавфсизлиги масалаларига бағишланган республика кенгашида шу маълумотлар келтирилди. Унда «Ўзавтотранс» давлат акционерлик корпорацияси раҳбарлари ва етакчи мутахассислари, Ички ишлар вазирлиги, давлат автомобиль назорати, Ўрта Осиё темир йўли, «Ўзавтойўл» концерни вакиллари, ҳуқуқшунослар, шифокорлар, социологлар иштирок этдилар. Шунинг ўзи ҳам йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш муҳим ва кўп қиррали муаммо эканини кўрсатиб турибди.

Кенгашда «Ўзавтотранс» бошқарувининг раиси Л. Ахметов йўл-транспорт ҳодисалари сабабларини батафсил таҳлил қилиб берди. У ўз маърузасида бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олишга доир тавсияларни ҳам айтиб ўтди.

Республикамизда умуман йўл ҳодисалари камайиши сезилмоқда, деди у. Барча манфаатдор идораларнинг собитқадамлик билан мунтазам олиб бораётган иши самара бера бошлади. 1992 йилга нисбатан республикада йўл-транспорт ҳодисалари 14,8 фоиз камайди, ҳалок бўлганлар ва шикастланганлар ҳам анча камроқ бўлди, лекин вазият ҳамон мураккаблигича қолмоқда, йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш ўткир муаммо бўлиб турибди.

Кенгаш якунлари юзасидан «Ўзавтотранс» корпорациясининг 1994 йилда авария ва йўл-транспорт ҳодисаларининг олдини олишга доир дастури қабул қилинди.

(ЎзА мухбири).

ОҚТОШ шаҳридаги 10-мактабда очилган синф-гимназиянинг 80 фоиз ўқувчилари аълочилар экан. Бу муваффақиятга синф раҳбари Муҳаббат Нарзуллаеванинг ўзига хос ўқитиш услуби туфайли эришилди. Болалар бу ерда эски ўзбек тили, инглиз тилидан таҳсил олиш билан бирга компьютерда ишлашни ҳам ўрганишаяпти.

СУРАТЛАРДА: синф раҳбари М. Нарзуллаева дарсда; ўқувчилар компьютер хонасида.

Т. НОРҚУЛОВ тасвирлари. (ЎзА).

ҚАЛОВИНИ ТОПСА ҚОР ЁНАР

Марҳамат тумани хўжаликларида ғаллазорлар ва озуқа экиладиган майдонлар кенгайтирилди. Бу экинларни ўриб-йиғиб, ташиб олиш учун қўшимча техникани қаердан олиш мумкин? Туман техника таъминоти бирлашмаси орқали шу вақтгача Россиядан олинган юк ташиладиган махсус транспорт тележкалари эса ҳозир жуда қимматлашиб кетди.

Шу сабабли бирлашма илғор ишчилари бундай тележкаларни хўжаликларнинг ўзида тайёрлашни таклиф қилишди. Таклиф маъқулланди. Новаторлар хўжаликлардаги тележкаларни, ҳатто ишдан чиққан, эски тележкаларни ҳам дон, озуқа экинларини ташишга мослаб таъмирлай бошладилар. Бу транспорт воситалари заводда тайёрланганидан қолишмайди. Ҳар ҳолда деҳқонлар шундай баҳо беришди. Чунки тележкани ҳар қандай юкни ташишга, ҳатто дон ортишга тезда қайта мослаш мумкин. Бунинг устига таъмирланган ҳар бир тележка янгисига нисбатан беш баравар арзон тушяпти.

Бирлашма жамоаси бу янгиликдан ташқари Андижон вилоятида биринчи марта КСК—100 маркали силос комбайнларини таъмирлай бошлади. Бу ерда сеялкалар, культиваторлар, омочлар таъмирланяпти, қишлоқ хўжалик машиналарининг ўнлаб деталлари ясаляпти.

— Янги маҳсулотни ишлаб чиқариш билан шуғулланиб, асосий вазифамизни унутиб қўйганимиз йўқ, — дейди бирлашма бош муҳандиси Алиаҳрор Сулаймонов. — Йиғим-терим ишлари тугаши биланоқ техникани дала ишларига тахт қилиб қўйиш учун ремонт бригадалари тузиб, хўжаликларга жўнатдик. Хўжаликлардаги мутахассислар билан биргаликда ҳаракат қилиб, баҳорги экиш-тикиш ишларида фойдаланиладиган техникани таъмирлашни тугалладик. Ишга тахт қилиб қўйилган ҳар бир техника синчковлик билан текширилди. Баҳорги тиғиз кунларда техника деҳқонларга панд бермайди.

К. НИЗОМОВ,
ЎзА мухбири.
Андижон вилояти.

● *Деҳқон мактуби*

ҲАМКОРЛИККА ТАЙЁРМАН

Тўрт йилдирки, кўчатчилик билан шуғулланаман. Ҳозир боғимда 2 минг туп 3 йиллик ёнғоқ, 5 минг туп 1 йиллик тут, 10 минг дона ҳали пайванд қилинмаган ниҳоллар бор. Боғ яратиш иштиёқида юрганларга истаган кўчатларидан пайвандлаб бериш қўлимдан келади.

Шунингдек, тўртинчи йилдирки, «Топинамбур» («Ер олма») навли картошка устида тажриба олиб бораяпман. Олимларнинг эътирофича, мазкур картошкадан спирт, вино, сирка олиш мумкин. Бу навнинг асосий афзаллиги шундаки, 1 гектар майдонда 60 тонна картошка, 100 тонна ем-хашак етиштириш мумкин. 60 даражагача совуққа чидамли бўлган «Ер олма» навли картошкани қиши билан далада қолдириб, кавлаб олинса ҳам бўлаверади. Ҳозир менда бундай картошканинг 1 тоннадан зиёд уруғи бор. Агар республикамизда деҳқончилик-саноат тизими мутахассислари уни оммалаштиришни лозим топсалар, мен ҳамкорликка тайёрман.

Ҳ. АБДУРАҲМОНОВ,
Жомбой тумани, Н. Эсонтурдиев номли жамоа хўжалиги.

САМАРҚАНД шаҳри марказидаги буюк соҳибқирон номи билан аталувчи кўчада «Амир Темур» савдо мажмуаси очилди. Уни очишда Владивостокдаги «Шарқ олтини» ҳиссадорлик жамияти ташаббускор бўлди.

Ушбу жамият эндиликда Самарқандга

ХИТОЙ ЛАҒМОНИЮ КОРЕЯ КИНЕСКОПЛАРИ

Хитой лағмони, Жанубий Кореяда тайёрланган кинескопларни етказиб бермоқчи. Булар эвазига ҳиссадорлик жамияти турли хил мева, шарбат ва сабзавот консервалари олади.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● *Долзарб мавзуда суҳбат*

Бу йўл машаққатли, аммо истиқболли

Республикамизда мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш борасида жуда катта ишлар бошлаб юборилди. Бу йўналишда республикамиз Президенти ва ҳукуматининг қатор фармонлари ҳамда қарорлари катта дастуриламал бўлиб хизмат қилмоқда. Яқинда матбуотда эълон қилинган республикамиз Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармонини тадбиркорларимиз мамнуният билан кутиб олдилар.

Хўш, хусусийлаштириш борасида Навоий вилоятида қандай ишлар амалга оширилмоқда? Президентимиз Фармонлари ва ҳукуматимиз қарорларини рўёбга чиқаришда вилоятдаги мутасадди ташкилотлар олдида қандай вазифалар турибди?

Мухбиримиз Навоий вилояти давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Баҳодир МУҲАММАДИЕВ билан шу хусусда суҳбатлашди.

МУХБИР: — Мулкчиликнинг турли шаклларига кенг йўл очилгандагина бозор иқтисодининг ғилдираклари тез айланиб кетишини даврнинг ўзи кўрсатиб турибди. Бу йўналишда сиз ишлаётган идоранинг зиммасига катта масъулият юклатилган. Ҳозир Навоий вилоятида мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш қандай кечмоқда?

Б. МУҲАММАДИЕВ: — Ҳақиқатдан ҳам хусусийлаштириш ўзининг янги босқичига кўтарилди. Республикамизда бўлгани каби вилоятимизда ҳам мулкни давлат тасарруфидан чиқариш жадаллик билан олиб борилаяпти. Республика иқтисодий дастурида белгилаб берилганидек, вилоятимизда ҳам энг аввало хизмат кўрсатиш соҳаларида мулк давлат тасарруфидан чиқарилиб, ўз эгаларига топширилди. Шундай қилиб, ўтган бир йил мобайнида мулкчиликнинг 651 та хусусий, 304 та жамоа шакллари, 140 та ҳиссадорлик жамиятлари ташкил этилди. Маҳаллий саноат, маиший хизмат кўрсатиш, савдо ва умумий овқатланиш соҳаларида хусусийлаштириш асосан тугалланди. Кичик ва ўрта корхоналарни хусусийлаштириш билан бир пайтда йирик саноат, қурилиш, автотранспорт корхоналарини ҳиссадорлик жамиятларига айлантириш ишлари олиб борилаяпти. Масалан, Навоий электрокимё заводи, Қизилтепа ва Нурота тикувчилик, Навоий нотўқима материаллар фабрикалари ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилди. Навоий сут заводи, гўшт комбинати, вилоят «Гўшт-сут саноати» ҳиссадорлик бирлашмасига қарашли автокорхона, вилоят автомобиль йўллари қурилиши ва фойдаланиш давлат ҳиссадорлик бирлашмасига қарашли «Навоийободончилик» корхонасини ҳиссадорлик жамиятларига айлантириш юзасидан тадбирлар амалга оширилаяпти.

Қисқача қилиб айтганда, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш бўйича ҳукуматимиз томонидан қабул қилинган норматив ҳужжатларга кўра, 1993 йилда вилоят бўйича мавжуд 2416 корхонадан 1061 таси хусусийлаштирилиши керак эди. Шу давр ичида 1221 корхона (объект)дан аризалар қабул қилиниб, 1200 таси хусусийлаштирилди. Ёки бу борадаги режа 112 фоизга уддаланди.

МУХБИР: — Хўш, мулкнинг янги шакллари пайдо бўлди. У кутилган натижалар бераяптими?

Б. МУҲАММАДИЕВ:— Унга ўтиб ишлаётган корхоналарнинг фаолияти бу йўлнинг тўғри эканлигини кўрсатди. Масалан, Навоий шаҳридаги маиший хизмат уйи ўзини ўзи оқламасди. Вилоят бошқармасининг 1993 йил 23 июндаги буйруғига асосан корхона масъулияти чекланган жамиятга айлантирилди. Ва бу ишхонада вазият тубдан ўзгара бошлади. Хизмат кўрсатиш соҳалари қўшимча тўрт турга кўпайди. Натижада янги иш ўринлари вужудга келди. Ишчиларнинг маошлари анча ошди. Ўтган йилнинг июнь ойидан бошлаб мулкчиликнинг турли шаклига ўтиб ишлаётган Навоий туман маҳаллий саноат комбинати маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини бир йил олдингига нисбатан 4,9 миллион сўмга оширди. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин.

МУХБИР: — Давлат тасарруфидан чиқарилиб, хусусийлаштирилган меҳнат жамоаларининг барчасида ҳам ишлар бир маромида кетяпти, деган хулоса чиқаришга ҳали эртароққа ўхшайди. Чунки ҳар қандай янгилик маълум маънода тўсиқларга дуч келади. Ёки ҳамма ишлар рисоладагидекми?

Б. МУҲАММАДИЕВ: — Тўғри айтдингиз. Ҳар қандай янги бошланмалар дастлаб тўсиқларга учраши табиий. Вилоятимизда ҳозирга қадар хусусийлаштирилган объектлардан бармоқ билан санарли қисмигина ўз олдига қўйилган вазифаларни уддалаб келмоқда. Аксарият қисми марказлашган таъминотнинг йўқлиги, юқори ташкилотлар раҳбарларининг ўз шартномавий мажбуриятларини бажармаслиги, назорат органларининг ҳуда-беҳуда текширувлари кўпайиб кетганлигидан катта зарар кўрмоқда. Бир мисол. «Ўзбектекстилторг» тайёрлов-савдо базаси хусусий корхоналарга маҳсулот етказиб бериш тўғрисида шартнома тузишдан бош тортмоқда.

МУХБИР: — Вилоят бошқармаси томонидан уларга ёрдам кўрсатишнинг иложи йўқми?

Б. МУҲАММАДИЕВ: — Бор. Ва биз шу мақсадда вилоят мулк жамғармаси билан ҳамкорликда қатор амалий тадбирлар ишлаб чиқдик. Айни пайтда хусусийлаштирилган корхоналар фаолиятини, уларнинг муаммоларини ҳам ўрганаяпмиз.

МУХБИР: — Маълумотларга қараганда Навоий вилоятида уй-жойларни хусусийлаштириш ниҳоясига етиб қолибди. Бу жараён қандай кечди?

Б. МУҲАММАДИЕВ: — Вилоятимиз бўйича ҳозиргача 48 минг 905 та квартира давлат тасарруфидан чиқарилиб, хусусийлаштирилди. Бу хусусийлаштирилиши лозим бўлган уй-жойнинг 98,7 фоизи демакдир. Уйларнинг 27 минг 20 таси республикамиз Президенти фармонлари асосида бепул хусусий қилиб берилди.

МУХБИР: — Бошқарма қошида фаолият кўрсатаётган хўжалик ҳисобидаги «Привитизация» («Хусусийлаштириш») марказининг фаолияти асосан нималардан иборат бўлаяпти?

Б. МУҲАММАДИЕВ: — Бу марказ ўтган йилнинг бошида ташкил этилган бўлиб, ҳозиргача корхона, ташкилот ва муассасалар билан мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш юзасидан хизматлар кўрсатиш мақсадида 519 та шартнома тузиб, унинг 509 тасини бажарди.

Республикамиз Президентининг «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони зиммамизга катта масъулият юклайди.

Айни пайтда биз ўз фаолиятимизни Президентимиз фармони асосида қайта кўриб чиқмоқдамиз. Режа ва тадбирларимизни қайтадан тузмоқдамиз. Энди хусусийлаштириш ўзининг катта йўлига чиқиб олмоқда. Бу йўл истиқболга, фаровонликка элтувчи йўлдир.

Маҳмуд МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Бу қутлуғ қаламни кимдандир олдим
Ва мен ҳам кимгадир бериб кетаман

ҒАЗАЛЛАР

Иккимизнинг ўртамизда ястанар йўл бир қадам,
Бор-йўғи шул бир қадам, лек зил қадар оғир қадам.

Кўп ғаройиб йўлда қолдик сарсону саргардон,
Бу қадам на илк қадамдир, на эрур охир қадам.

Бизга бахт бергувчи муҳаббатни на қучгай юрак,
На кетиб бўлғайки ортга—шундайин соҳир қадам.

Дилрабо шаббодаларга айтгучи оҳим-да кўп,
Етказинг Зуҳрога, босгай ул томон Тоҳир қадам.

Эй, Зиёбек, не ажабким, бахт сари боссанг оёқ,
Ишқ йўлига кирсанг албат бўлғуси моҳирқадам.

х х х

Бу бошим неки савдо кўрди сочингни қаросидин,
Не қасдинг борки элни битта мазлум фуқаросидин.

Билармен, битта айбим шул — муҳаббатингга дил
очдим,
Кўнгилга ёғди ҳасратлар эми ишқ можаросидин.

Жунун ҳам ўз-ўзидин ишқни саҳросини кезганму?
Муҳаббатнинг жафоси кўпга ўхшайди сафосидин.

Анингким ибтидоси зирқиратгай устихонимни,
Умид йўқ, ушбу чексиз ғаму ҳасрат интиҳосидин.

Зиёбек, бахтга маҳтал кўзларинг юммоққа
ўхшайсан,
Топар ким изласа жисмингни икки ўт аросидин.

КУЗ

Оғочларнинг тароватсиз,
чўнг
Елкасига илиниб олиб,
Оппоқ ҳарир
байроқларини
Ҳилпиратар танти
Куз ғолиб!

Хийлагина салқин
шамоллар
Чорбоғларнинг тинчини
бузар.
Сариқ, қизил рангли
барглрга
Тўлиб борар кимсасиз
гузар.

Ҳаёлий бир тақдирнинг
саси,
Ич-дилимни роса
эзғилар:
Гўзаллик деб аталган
бир пайт
Пойингдаги
хазонрезгилар.

х х х

Дийдираган ўрмон.
Қайдадир —
Тўмтоқ болта маҳзун
тарақлар
Ҳар зарбидан сесканиб,
учиб,
Дув силкинар қуюқ
дарахтлар.

Кекса арча қуларкан,
ўзин
Дарахтларнинг бағрига
отар.
Бағридаги ўтли
наъраси,
Уфқларни титратиб
кетар.

Ўрмон томи ўприлиб
борар —
Қуйилади ҳовучлаб
осмон.
Ҳеч нарсани сезмайин,
лоқайд
Тақиллайди болта
беомон.

Зиёвуддин ҚЎЗИЕВ
Хатирчи тумани.

ДОНОЛАР ДЕЙДИКИ...

◆ Уч нарса ақлга куч беради: олимлар билан суҳбат, тажриба ва сабот. Уч нарса ақлга зарар келтирар: тадбирсизлик, ҳафсаласизлик ва шошқалоқлик.

◆ Ўзи тушунмаган сўзга аралашган киши беҳуда ўқ узган овчига ўхшайди.

◆ Меҳнат инсонни уч балодан сақлайди: юрак сиқилишидан, ахлоқий бузилишдан, муҳтожликдан.

◆ Одамлар табиатан тўрт хил бўладилар: зиқна одам ўзи ҳам емайди, бошқаларга ҳам едирмайди. Бахил ўзи ейди, бошқаларга ҳеч нарса бермайди. Сахий ўзи ҳам ейди, бошқа кишиларга ҳам едиради. Карим ўзи емай, бошқаларга едиради.

◆ Маърифатнинг энг юқори даражаси инсоннинг ўзини ва мартабасини билишдадир.

◆ Баъзи ёши улғайган одамлар ёшларнинг йўлига ғов бўлишни ўзларига одат қилиб оладилар. Бундай одамлар ёнларидаги ёш ниҳолларнинг ўсиб-унишига халақит берадиган қари, мевадан қолган дарахтларга ўхшайдилар.

• Мутахассис муаммо қўяди

ШАХСИЙ ДЎХТИР БЎЛИШ ОСОНМАС

Республикамизда муайян иқтисодий шарт-шароитларнинг ривожланиш жараёни тиббиёт соҳасида ҳам хусусийлаштириш ва суғурта асосида хизмат турларини жорий этиш суръатларини бирмунча жадаллаштиришни тақозо қилмоқда. Мен стоматология ва тиш дўхтирлиги мутахассиси бўлганлигим сабабли шу соҳага оид фикрларимни ўртоқлашмоқчиман.

Маълумки, тиш дўхтирлиги узоқ тарихга эга бўлиб, у асосан хусусийлаштирилган ҳолда хизмат қилиб келган. Бу ҳол шўролар даврида ҳам қисман сақланиб қолган эди. Аммо тиш дўхтирлиги юз ва жағлар жарроҳлиги билан бирлашиб, стоматология деб аталган янги соҳа пайдо бўлгач, унинг хусусий тарздаги амалиёти тугатилди. Бу жараён Ўзбекистонимизда асримизнинг 50-йилларига тўғри келади.

Мамлакатимизда кейинги қарийб 40 йил ичида стоматология хизмати гуркираб ўсди. Ҳозир 6 мингдан зиёд шу касб эгалари халқимизга хизмат қилмоқда. Умуман, республикамизда 1700 та стоматологик хизмат кўрсатиш масканлари ташкил қилинган. Мазкур соҳа учун ходимларни биринчи Тошкент давлат тиббиёт олийгоҳи ва Бухоро тиббиёт олийгоҳи тайёрлаб бермоқда.

Хусусийлаштириш тўғрисида гап кетганда, уч масалага аниқлик киритилиши лозим, деб ўйлайман:

Биринчидан, қайси тиббиёт муассасаларини давлат тасарруфидан чиқариш мумкин ва аксинча, қайси бирларини қолдириш мақсадга мувофиқ бўлади; иккинчидан, хусусийлаштирилиши керак, деб топилган тиббий муассасани хусусий мулкчиликнинг қайси турига айлантириш тавсия этилади; учинчидан, шахсий тиббий ёрдам кўрсатишга кимлар ва қандай усулда ишлашга лойиқ, деб топилади?

Бу борада шошма-шошарликка ва ялпи мавсумийликка йўл қўймаслик керак. Аксинча, мавжуд шарт-шароитлардан келиб чиққан ҳолда иш кўриш зарур, деб ҳисоблайман.

Жаҳоннинг ривожланган мамлакатларида сўнгги юз йилликда тиббий хизмат асосан суғурта асосида ташкил қилинганди. Аммо уларнинг тажрибаси шуни кўрсатдики, бу усулнинг кўп ижобий томонлари бўлишига қарамасдан, айнан шу йўл билан аҳолининг ҳамма табақаларига талаб даражасидаги тиббий хизматни ташкил этиш мумкин эмас экан. Шунинг учун ҳам Англия, Швеция ва Дания каби Европа мамлакатларида шахсий суғурта қилиш йўли билан тиббий хизмат ислоҳ қилиниб, у давлат миқёсига кўтарилди. Солиқлар тизими такомиллаштирилиб, аҳолининг ҳаммасини бюджет ҳисобидан ёппасига суғурта қилиш усулига ўтилди. Яъни, жамоа ёки давлат тасарруфидаги тиббий хизмат кўрсатиш усулига яқинлаштирилди. Бу билан айтмоқчиманки, хусусийлаштириш ва суғурта тиббиёти йўлига керагидан ортиқ ружу қўйиб, яқин тарихимизда вужудга келтирилган, ихтисослаштирилган ва давлат тасарруфида турган, айниқса болалар ва нафақахўрлар учун доимо очиқ бўлган стоматология хизматини йўқотиб қўймаслигимиз зарур.

Республикамиз аҳолисининг 60 фоизи қишлоқларда яшайди ва уларнинг 44 фоизи болалардир. Айнан ана шу тоифага кирувчи аҳоли стоматология хизматидан етарлича баҳраманд бўлаётгани йўқ. 12,5 миллион кишидан ортиқ қишлоқ аҳолисининг ва 8,5 миллион нафар болаларнинг ҳар ўн мингига 0,8 стоматолог ҳаким тўғри келади. Ваҳоланки, шаҳар шароитида ушбу кўрсаткич 2 кишидан ортади. Тошкент шаҳрида эса бу кўрсаткич 8 нафарга яқинлашади.

Юқорида қайд қилинган ҳолатни ҳисобга олганда, фикримча, қишлоқ аҳолисига ва болаларга стоматология хизмати кўрсатувчи тиббий муассасалар ҳозирги босқичда давлат тасарруфида қолиши шарт.

Шу ўринда яна бир масалага тўхталиб ўтиш жоиз деб ҳисоблайман. Тиббий олийгоҳларимизда билим олаётган талабаларнинг аксарият қисмини қишлоқ аҳолисининг вакиллари ташкил этгани ҳолда, муайян ишлаб турган мутахассислар орасида бу ҳолнинг тамоман аксини кўрамиз. Нима учун шундай?... Бу — шаҳарларимизда нисбатан қулай шарт-шароитлар мавжудлигида эмасмикан? Ахир кўп ҳолларда иш жойи ва бўш ўрин бўла туриб, бўлажак ҳаким ана шу қишлоққа бориб ишлашдан бош тортади. Бу ҳолатни уйғунлаштиришда хусусийлаштириш бизга янги имкониятлар бермасмикан?!

Агар биз мустақиллик имкониятларидан тўғри фойдаланиб, қонун йўли билан шахсий стоматология хизматини қишлоқ жойда ташкил қилинишини алоҳида рағбатлантирсак-чи (узоқ муддатли оз фоизли кредитлар бериш, асбоб-ускуналар харид қилинишига кўмаклашиш, шахсий хизмат кўрсатиш ҳуқуқини берувчи низомда улар учун аниқ енгилликлар бериш ва б.). Ўйлайманки, мутахассис бўлиб ўз қишлоғига, ота-онасининг бағрига қайтиш, халқимизга холис хизмат қилиш орзусида юрган кўпгина стоматологларимизнинг орзуси рўёбга чиқарди.

40 ва ундан ортиқ ҳакими бўлган вилоят ва шаҳарлардаги стоматология поликлиникаларини жамоа мулкининг ёпиқ турдаги акционерлик жамиятларига кўрсатилгандан кам штатга эга бўлган ҳар қандай стоматология поликлиникаси ижара шаклидаги жамоа мулкига айлантирилса, мақсадга мувофиқ бўлади, деб ўйлайман. 3 ёки 5 ўриндиққа эга бўлган стоматология бўлинмалари ва хоналарини, эҳтиёжга қараб, кичик корхоналар ёки масъулияти чегараланган жамиятлар асосида қайта ташкил этилиши зарур.

Шахсий ёки хусусий стоматология муассасалари ташкил қилинишида, менимча, шошма-шошарликка йўл қўйилаётир. Уларни кимлар ташкил қилиши мумкин, деган масалада ноаниқлик борлиги туфайли, жойларда пала-партишликлар содир бўлиб, бу ҳол яқин келажакда салбий оқибатларга олиб келиши мумкин.

Бутун дунё мамлакатларида стоматология пуллик хизмат саналиб, у анча қиммат туради. Шунинг учун ҳам бундай хизмат кўрсатишга лойиқ деб топилган мутахассисга нисбатан алоҳида талаблар қўйилади. Унга эришиш кўп куч, билим, сабр-тоқат талаб этади. Бизда шуларнинг акси бўлмаётибдимикан?..

Назаримда шаҳар шароитида шахсий тиббий хизмат кўрсатиш ҳуқуқини илмий даражали мутахассисларга, олий ва биринчи касб тоифасидаги мутахассисларга, клиника ординатурасини (ёки магистратурани) битирган кишиларга ҳамда биринчи касб тоифасидаги тиш дўхтирларига бериш мумкин. Қишлоқ шароитида эса бу жадвал иккинчи касб тоифасидаги стоматологлар ва тиш дўхтирлари ҳисобига кенгайтирилмоғи мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Мутахассиснинг шу ишга лойиқ ёки нолойиқлигини махсус тасдиқланган низомга асосан ўрнатилган тартиб билан махсус ёрлиқ қоғози (сертификат) Ўзбекистон стоматологлар уюшмаси томонидан берилишини ташкил қилмоқ керак.

Саттор ЮСУПОВ,
Ўзбекистон Стоматологлар уюшмасининг бўлим бошлиғи, тиббиёт фанлари номзоди.

Тошкентдаги болалар хайрия жамғармаси қошида санъат мактаби очилган эди. Унда болалар фақат рақс сирларидан сабоқ олибгина қолмай ширин-шакар овқатлар тайёрлашни, бичиш-тикишни ҳам ўрганишаяпти. Яқинда мактабда республикамизнинг барча вилоятларидан 500 дан зиёд болалар ўқиш истагини билдиришди. Синовлардан 100 та кичкинтой ўтди.

СУРАТДА: америкалик ўқитувчи Лайл Эдвард инглиз тилидан сабоқ бераяпти.

А. РИСҚИЕВ тасвири. (ЎзА).

• Хотира

ЭЛИ СЕВГАН ШОИР ҲАМИША ТИРИК

Тожикистонлик ўзбек шоири марҳум Ашурмат туғилган кунининг 80 йиллигига бағишлаб у туғилиб-ўсган макон — Нов туманида тантанали маросимлар бўлиб ўтди.

Шоир хотирасини эъзозлаш учун Тожикистон ва Ўзбекистоннинг турли томонларидан келган одамлар Нов боғига йўл олдилар. Боғнинг энг кўркам жойидаги Ашурмат қабрини зиёрат қилишди. Назаримда зиёратчилар орасида шоирнинг ўзи ҳам тургандай туюлаверди. Хаёлларимга тутқун бўлмаслик учун шоир ҳаётининг сўнгги дамлари ҳақидаги ҳикояни эсладим. Уни ижод ва ижодкорни бениҳоя ҳурматлайдиган киши Бегали Аҳмадалиев сўзлаб берганди.

— 1965 йилда мен Нов ижроқўмига раис эдим. Душанбедан бир ташвишли хабар олдик. Ашурмат ака оғир хасталаниб қолибдилар ва ота юртларига бориш истагини билдирибдилар. Жумҳурият раҳбарлари, раҳматли Мирзо Турсунзода Ашурмат акани Новга озор бермасдан етказишда катта кўмак беришди. Кейинроқ биз шоир юраги ўз умри интиҳоси кечаётганини сезгани ва унинг сўнгги онларини дунёга келган қишлоғида кечириш истагида бўлганини англадик.

Ашурмат Назаров туғилган, вояга етган хонадонда бўлганимизда мен яна Бегали аканинг ҳикояларини эсладим. Домла Қуръондан тиловат қилар экан, баайни ҳовлининг бир бурчида шоирнинг ўзи тургандай ва қироатга соме бўлаётгандай туюларди.

Ў. УСМОН.

• Спорт юлдузлари

ТОШКЕНТЛИК ҚИЗНИНГ ЖАСОРАТИ

ЖАҲОН кубоги мусобақасига атиги бир кун қолганида унинг оёғи қаттиқ шикастланди. Дардига ҳатто америкалик врачлар ҳам малҳам топишолмади. У меҳмонхонада кечаси билан йиғлаб чиқди... «Наҳот ҳаммаси тамом...» Аммо эртасига оғриқни минг машаққат билан «босиб» беллашувда қатнашди. Ва унинг ғалабаси шарафига Францияда Ўзбекистоннинг байроғи кўтарилди!

Лина ЧЕРЯЗОВА. Фристайл бўйича жаҳон чемпиони. Дунё кубоги соҳибаси. Ўзбекистоннинг 1993 йилги энг яхши спортчиси. Мураббийси — Дмитрий Кавунов.

Лина ўтган йили дунё кубогининг сўнгги босқичида жасорат кўрсатди. Ушбу мусобақа олдидан жиддий жароҳатланди. Лекин... Келинг, яхшиси ўша оғир дамларни бирга хотирлайлик. Бу бўлажак қишки Олимпиадада Ўзбекистон шарафини ҳимоя қилиш учун Норвегияга кимлар йўл олганлиги ҳақида тўлиқ тасаввур уйғотади.

Дунё кубогининг сўнгги босқичи Франциянинг тоғли Ла-Клуза курортида ўтказилиши керак эди. Мезбонлар белгиланган муддатда фристайл майдонини қор билан қоплашга улгуришмади. Натижада мусобақа бир қанча муддатга кечиктирилди. Қатнашчилар тайёргарлик машғулотларини ўтказиш учун қор излаб Швейцарияга, яна қайсиларидир Скандинавияга ва бошқа турли қорли ўлкаларга йўл олишди. Лина ва Дмитрийнинг чўнтаклари эса Швеция, Швейцария, Норвегия ва АҚШлик рақобатдошлариникидек валютага тўла эмас эди. Шунинг учун улар Францияда қолиб, фақат жисмоний тайёргарликка зўр беришга мажбур бўлишди. Бунинг устига Лина ўз мураббийси билан Ўзбекистонда ҳам кўнгилдагидек тайёргарлик кўришолмаганди. Негаки, Билдирсойдаги Фристайл майдончаси мураккаб машғулотлар ўтказишга етарлича тайёр эмасди. Натижада дунё кубогининг Канададаги босқичидан сўнг бир ой давомида фақат зал шароитида тайёрланишга тўғри келди. Албатта, зални қорли трамплинга қиёслаб бўлмайди.

Ниҳоят, францияликлар дунё кубоги мусобақасининг сўнгги икки босқичини ўтказишга жой топишди. Мусобақалар Ла-Планда ўтказиладиган бўлди. Табиат бу ерга турнир қатнашчилари учун янги қор ҳадя этди. Тайёргарлик машғулотларига эса бор-йўғи бир кун ажратилди. Бир ой давомида йўқотилган жанговар ҳолатга қайтиши учун Линага бу муддат жуда оз эди. Ва бу ўз кучини кўрсатди.

Биринчи сакрашидаёқ Лина хатоликка йўл қўйиб йиқилиб тушди. Бу пайтда мураббийси Кавунов трамплиннинг юқорисида эди. Лина қорга ағанаб ётар, ҳа деганда ўрнидан туравермайди. У қайрилган оёғига қараб, нуқул: «Энди нима бўлади?» дея йиғларди.

Дмитрий дарҳол танишиши — АҚШ жамоасининг врачига ёрдам сўраб, мурожаат қилди. Врачлар Линанинг жароҳатини кўришди, ўзаро кенгашишди, чуқур хўрсинишди ва ташхисни эълон қилишди: «Тизза бўғинларига жиддий зиён етган. Узоқ муддат даволаниши керак. Мусобақаларда қатнашиши ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас». Шунингдек врачлар биринчи ёрдам сифатида Линага дорилар бериб, тезроқ уйига қайтишини маслаҳат қилишди. Шу тариқа спортчимиз мураббийси билан меҳмонхонага ғамгин қайтишди.

Дмитрий эрталабгача ухламади. Тонг отди. Дмитрий Линанинг хонасига кириб билдики, у, ҳатто, оёғини қимирлатолмасди ҳам.

Дунё кубоги турнирининг пешқадами эса минг азоб билан оёғига пойабзалини илди, қияликдан юқорига базўр тирмашди. Оёғи зирқираб турса-да, Лина мураббийсига юзланиб: «Сакрайман!» — деди қатъий. Шундай лаҳзада мураббий унинг раъйига қарши боролмади. Линанинг ўзига бўйсунмаётган оёғи дарҳол массаж қилинди. Тиззасига биридан сўнг иккинчи боғич маҳкам боғланди. Ҳеч бўлмаганда, старт чизиғигача кўтарилса бўлгани. У ёғига худо — пошшо. Ва Лина... сакради. Лекин бу оёғини синаб кўриш мақсадидаги сакраш эди. Демак, сакраса бўларкан!

Ниҳоят, мухлислар турнир пешқадамининг сакрашини кутаётган лаҳзалар ҳам келди. Ана, Лина осмонга қуш мисол кўтарилди. Чир айланди ва ҳаётидаги энг оғир ва мураккаб «сакраш»ни амалга оширди. Ҳакамлар томонидан ушбу парвоз энг юқори — 100 балл билан баҳоланди. Ғалаба! Жаҳон кубогининг «олтин» медали ўзбекистонлик жасоратли қизга берилди.

Эндиликда дунё спортчилари ўзбекона фристайл нималигини яхши билишади...

Қишки олимпиадага саноқли кунлар қолди. Лина Черязовадан ўзбекистонликлар олимпиаданинг ҳам «олтин» медалини кутишмоқда.

Расул ЖУМАЕВ,
Владимир ПАПКОВ,
«Халқ сўзи» ва «Народное слово» мухбирлари.

А. МАМАДАМИНОВ суратга олган.

ЭСТРАДА ҚЎШИҚЛАРИ ТАНЛОВИ

«ҚАШҚАДАРЁҚУРИЛИШ» трестининг маданият саройида эстрада қўшиқчилари бўйича вилоят танлови бўлиб ўтди.

У Наврўз байрамига тайёргарлик доирасида ўтказилди. Танлов давомида 12 ёш қўшиқчининг ижрочилик маҳорати мамнуният билан қайд этилди. Уларнинг қўшиқларидан алоҳида дастур тайёрлаб, томошабинларга тақдим этиладиган бўлди.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚОНЛАРИНИ... ЁНЛАРИДА ОЛИБ ЮРИШАДИ

ХОК президенти Хуан Антонио Самаранч ва бу ташкилотнинг бошқа раҳбарлари ҳар доим Олимпиада ўйинларига ўз қонлари заҳирасини алоҳида идишда олиб борадилар.

ҚАРАНГ-КИ, бу одатий ҳол экан. Нега деганда, борди-ю, йўлда транспорт ҳалокати рўй берса, кўп қон йўқотганларга ёнларида олиб юрадиган ўз қонларидан қуйилар экан. Тўғри-да, фалокат юз берган чоғда кимнинг қони қайси гуруҳга тегишли эканлигини аниқлагунча кеч бўлиши мумкин.

ДИҚҚАТ! ДИҚҚАТ!

«Ўзпромгражданстрой» корпорациясининг Бухородаги 163-ижара қурилиш тресты «Бухороқурилиш» очиқ кўринишдаги ҳиссадорлик жамиятига айлантирилди ва ҳуқуқий ҳамда жисмоний шахслар билан аввал тузилган барча шартномаларнинг бажарилишини ўз зиммасига олади.

Тошкент Ҳалқаро бизнес маркази жамоаси Б. Исомиддиновга отаси

Низомиддин ИСОМИДДИНОВнинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент фармацевтика институти жамоаси аналитик кимё кафедраси доценти

Эгамберди ХУДОЙБЕРДИЕВнинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Саноат ва хўжалик қурилиш давлат корпорацияси қурилиш вазирининг собиқ муовини

Давид Исаакович АВЕРБАХнинг бевақт вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

«Ўздавлатшартномасавдо» уюшмаси жамоаси бўлим бошлиғи Омон Асқарович Илёсовга онаси

Мақсуда ОРИФХЎЖАЕВАнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти жамоаси Ер тузишни лойиҳалаш кафедраси мудири доцент Абдуразоқовга турмуш ўртоғи

Адиба Дадамирзаевна ШАЙХОВАнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

11 Тошкент Давлат тиббиёт олийгоҳи раҳбарияти, касаба уюшмаси ва ўқитувчи-профессорлари шу олийгоҳнинг ўзбек тили кафедраси мудири Ортиқ Абдуллаевга падари бузруквори

Абдулла ота АБДУРОВИТ ўғли

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

ТЕЛЕФОНЛАР: маълумот учун 33-07-48; эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖЎРАБОЕВ
ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи».) Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — И. Ўтбосаров, навбатчи — У. Ғойимов.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001. Буюртма Г — 754. 77698 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А — 2. Босишга топшириш вақти — 21.00 Босишга топширилди 22.40.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6